

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक आनन्दभूमि

२०७२ माघ (गोमरी पुन्हि) पर्विमा- वर्ष ४३
द.सं. २५५९

अंक ९
ने.सं. ११३६

The Ananda Bhoomi (Year 43, Vol. 9)
A Buddhist Monthly : Dec/Jan 2016

प्रमुख सल्लाहकारः
भिक्षु मैत्री महास्थविर (प्रमुख, आ. कु. वि.)

सल्लाहकारः
भिक्षु धर्मर्मति (कार्यवाहक प्रमुख, आ.कु.वि.)

व्यवस्थापन तथा वितरकः
भिक्षु पियदस्ती, आनन्द कुटी विहार, ४२७९४२०

व्यवस्थापन सहयोगी : भिक्षु सरणकार

वितरण सहयोगी : विवेक महर्जन

लेखा व्यवस्थापन : सुरेश महर्जन, स्वयम्भू

आवरण डिजाइन/मित्री सेटिङः : विनोद महर्जन

कम्प्यूटर सज्जा : राजकुमार छुका, ख्वप

सम्पादन सहयोगी : भिक्षु अस्सन्जि

सम्पादक/प्रकाशन संयोजकः

कोण्ठन्य

बुद्धविहार भृकुटीमण्डप, ४२२६७०२

वितरणार्थ सहयोगीहरुः

बुद्धजयन्ती समारोह समिति (श्रीघः), शार्मिला श्रेष्ठ (बौद्ध वृद्धाश्रम-बनेपा), जुञ्जुकाजी शाकय (शाकयवाच बनेपा), अ. इन्द्रावती, सरिता अवाले (ललितपुर), सुश्री वीणा कंसाकार (बौद्ध महिला संघ, नेपाल), सुश्री शकुन्तला प्रधान, श्रीमती केशरी वज्राचार्य, सुवर्णमुनि शाकय (ऐरहगाँ), विद्यादेवी शाकय (बुटवल), याम शाकय (वैनी), ज्ञानमाला संघ-आनन्द विहार (तानसेन), बलबहादुर गाहा (पाल्या), कृष्णप्रसाद शाकय (बागलुङ), विजय गुरुङ (लमजुङ), शैनी चौधरी (पुजारी लामा) सप्तरी, उत्तममान बुद्धाचार्य, पोखरा ।

मुद्रणः

आईडियल प्रिन्टिङ प्रेस, ग्वार्को, फोन: ५००७५६३

शाखा : पुल्योक, फोन : २९२०२३५

प्रकाशकः

आनन्दकुटी विहार

आनन्द कुटी विहार, स्वयम्भू, फोन: ४२७९४२०
का.जि.द.नं. ३४/०३४/०३५/मक्षेहनि.द.नं. ७/०६९/६२

बुद्धवचनामृत

सब्बे संखारा दुखाति- यदा पञ्जाय पस्सति ।

अथ निविन्दति दुखे-एस मग्गो विशुद्धिया ॥

अर्थात् : सबै संस्कार दुःखका कारण हुन् भनी प्रज्ञायुक्त भएपछि संसारउपर वैराग्य उद्छ, यही नै विशुद्धि मार्ग हो ।

फुक्क संस्कार दुःखया कारण खः धका प्रज्ञायुक्त जुइधुका संसारउपर वैराग्य उत्पन्न जुइ, थव है विशुद्धि मार्ग खः ।

All conditioned phenomena are dukkha; when one sees this with Insight-wisdom, one becomes weary of dukkha (i.e..., the khandhas). This is the Path to Purity.

- धम्मपद, २७८

सम्पर्क कार्यालय

आनन्द भूमि

आनन्दकुटी विहार संस्था, पो.ब.नं. ३००७, काठमाडौं ।

फोन: ४२७९४२०

E-mail : anandakutivihar@gmail.com

gkondanya@gmail.com

info@anandabhoomi.com

Website: anandakutivihar.com.np

www.anandabhoomi.com

वार्षिक रु. १५०/-

एकप्रति रु. १५/-

वार्षिक ग्राहक बनी सहयोग गरौ ।

धार्मिक आधारमा राष्ट्रपतिलाई समेत अपमान

सम्पादकीय

नेपालका प्रथम महिला राष्ट्रपति विद्या भण्डारीले पौष १ गतेका दिन जनकपुरस्थित जानकी मन्दिरमा जानुभई धार्मिक अनुष्ठानपूर्वक पूजामा सरिक हुनुभएकोले जानकी मन्दिर नै अपवित्र भयो भनी आन्दोलनरत मधेसी मोर्चाका कार्यकर्ताहरूले मन्दिरमा गंगाजीको जल छर्कर शुद्ध गरेको घटनालाई चारैतिर भत्सर्ना गरिएको छ । राष्ट्रपतिको पदिय हैसियतका कारण धार्मिक अनुष्ठानमा सहभागिता जनाउनु स्वाभाविक हो भने विशुद्ध धार्मिक क्षेत्रमा राजनीतिक कलेवरसहितको अमर्यादित विधिव्यवहार प्रदर्शन गर्नु अस्वाभाविक चरित्र हो । धर्मका नाउँमा कलंक हुने निकृष्ट व्यवहार कसैबाट कुनैपनि क्षेत्रमा गरिनु हुन्न । यस्तो प्रवृत्तिले धार्मिक आस्थामा समेत चोट पुन्याउने हुँदा सम्बद्ध राजनीतिक क्षेत्रले समयमै संयमता अपनाउनु बुद्धिमानी ठहरिने छ ।

राष्ट्रपति भण्डारी विधवा स्त्री हुन् भनी सम्माननीय राष्ट्रपतिबाट विधिवत सम्पन्न धार्मिक पूजा अनुष्ठानको भावनालाई नै ठेस पुग्नेगरी उत्तेजितपूर्ण व्यवहार प्रदर्शन गरिनु कदापि शोभनीय हुन सक्दैन । विधवा राष्ट्रपति धार्मिक पूजामा सरिक हुनुहुँदैन भनी कुतर्कसहित विधिवत रूपमा सम्पन्न धार्मिक अनुष्ठान पूजापछि शुद्धिकरणको नाउँमा जोकसैले पनि जे जस्तो अपाच्य व्यवहार गरे भन्ने संचार जगतमा सुनिए-देखिए-प्रकाशित भए, निश्चित रूपमा त्यो अभद्र व्यवहार हो, अमानवीय चरित्र प्रदर्शनको द्योतक हुन, धर्मको नाउँमा गरिनु नहुने हतास मानसिकताको उपजस्वरूप पराकाष्ठा नै हो भन्दा अत्युक्ति नहोला ।

त्यसो त राष्ट्र प्रमुख नारी राष्ट्रपति हुन् वा अन्य कोही सर्वसाधारण स्त्री नै किन नहोस, कुनैपनि स्त्रीलाई विधवाको निहुँमा कुनैपनि धार्मिकस्थलमा प्रवेश गरी पूजा गर्नु हुँदैन भनी कसैले आरोपित गर्नु यो आफैमा निन्दनीय तथा निकृष्टता प्रदर्शन गर्नु हो । यसरी कुनैपनि व्यक्तिलाई जात, जाति, उत्पत्ति, समुदाय, पेशा वा शारीरिक अवस्थाको आधारमा कुनैपनि निजी तथा सार्वजनिक महत्त्वको स्थलमा छुवाछूत तथा भेदभाव गरिनु सामाजिक एवं कानूनी दण्डको भागीदार हुनुपर्दछ । अभ जनताको हकहित अधिकारको लागि स्थापित भन्ने राजनीतिक पार्टीका कार्यकर्ताहरूले

त्यस्तो कार्य गर्नु भनै अशोभनीय, दण्डनीय, निन्दनीय हुनेछ । राष्ट्रमा धर्म-समाज, संस्कृतिको नाउँमा रहेका भेदभावपूर्ण तथा छुवाछूतको आधारमा गरिए आइरहेको वा भएगरेका गतिविधिलाई रोकथामको लागि प्रयासरत हुनुपर्ने राजनीति सम्बद्ध पार्टी वा कार्यकर्ताहरू नै त्यस्तो निकृष्ट कार्यमा संलग्न हुनु भनेको कुनै पनि हिसाबले नकारात्मक प्रवृत्ति नै हो ।

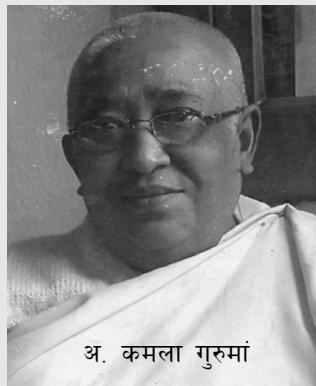
आज हिन्दू मन्दिर, जानकी मन्दिरभित्र राष्ट्रपति जस्तो गरिमामय पद धारण गर्नुभएका महिला राष्ट्रपतिलाई भेदभाव तथा छुवाछूतजस्तो जुन दुर्व्यवहार गरियो, त्यसको विरुद्धमा सम्बद्ध/सरोकार पक्षले बेलैमा ध्यान केन्द्रित गर्नु जरुरी छ । कुनैपनि धर्मले महिला भएको कारण, विधवा भएकै कारण, जातीय रूपमा दलित-छुवाछूतपूर्ण भेदभावका कारण जेजस्ता सामाजिक-धार्मिक व्यवहार भएगरेका छन्, हुनेगरेका छन्, त्यसका विरुद्धमा राज्यले उचित कदम चाल्नु सकारात्मक ठहरिने देखिन्छ । वस्तुतः धर्म, प्रथा, परम्परा, संस्कार, प्रचलन वा अन्य कुनै बहानाबाजीको आधारमा कुनैपनि व्यक्तिलाई कुनै पनि किसिमले शोषण गर्नु कानूनतः अपराध हो । त्यसरी नै महिला विरुद्ध धार्मिक, सामाजिक, सांस्कृतिक परम्परा, प्रचलन वा अन्य कुनै आधारमा शारीरिक, मानसिक, यौनजन्य, मनोवैज्ञानिक वा अन्य कुनै किसिमको हिसाजन्य कार्य वा शोषण गर्नु पनि अपराध नै हो । प्रत्येक व्यक्तिलाई आफ्नो आस्था अनुसार धर्मको अवलम्बन, अभ्यास र संरक्षण गर्ने अधिकार सुनिश्चित रहनुपर्छ । हाम्रो देश नेपालमा धर्मको नाउँमा अझै पनि दलितलाई धार्मिक-सामाजिक रूपमा कानूनतः प्रावधान गरिएका नियमानुसार व्यवहारमा सम्मानजनक व्यवहार गर्ने प्रथा कायम हुन नसकिरहेको कटु यथार्थ हो, यसलाई राज्य संयन्त्रले मात्र होइन सम्बद्ध धार्मिक, सामाजिक क्षेत्रले समेत सकारात्मक सोचसहित अगाडि बढ्नु अपरिहार्य देखिन्छ । यसरी अगाडि बढ्वा नै जनकपुरको घटना मात्र होइन, समग्र भेदभाव तथा छुवाछूत प्रथालाई उन्नुलन गर्दै जान सकिने हुन्छ ।

विषय-सूचि

क्र.सं.	विषय	लेखक	पृष्ठ
१.	धर्म सेवा : निस्वार्थ सेवा	सत्यनारायण गोयन्का	४
२.	राजालाई शान्तिपथमा डोङ्याउने सुन्दरी	राजेन्द्र स्थापित	५
३.	बलिप्रथा-आतंकवाद - ३	भिक्षु सम्यक् सम्बोधि प्राणपुत्र	८
४.	जातभन्दा आचरण ठूलो	कोण्डन्य	११
५.	प्रणाली र श्रद्धाबीच दृन्दात्मक अवस्था	शुभरत्न शाक्य	१४
६.	जीवन सफल पार्न अपनाउनु पर्ने धर्म	लोकबहादुर शाक्य	१६
७.	अपायको ढोका	अ. अरियजाणी	१८
८.	विमुत्तिरस एक विहंगम दृष्टि	भिक्षु रेवतकीर्ति	२०
९.	याचना	राज शाक्य	२१
१०.	बिहांचुलि जलय् गुलुपाः	लाभरत्न तुलाधर	२१
११.	रूप व धन दैगु-मदैगुया हुनि	हेरारत्न शाक्य	२२
१२.	नेपालय् बौद्धतयगु खँ		२३
१३.	Meritorious Deed.....		२६
१४.	Baudha (Khasti) A Short History		२८
१५.	बौद्ध गतिविधि		३०

कमला गुरुमां ६८ वर्षमा प्रवेश

११ मंसिर, काठमाडौं। कमलपोखरीस्थित पद्मकीर्ति विहारका संस्थापिका विहार प्रमुख तथा नेपाल अनागारिका संघका कोषाध्यक्ष अनागारिका कमलाको ६८ औं शु भ जन्मो त्स वको उपलक्ष्यमा विविध धार्मिक कार्यक्रम आयोजना गरी मनाइएको छ। मंसिर ९, १०, ११ गरी तीन दिनसम्म भिक्षु-

अ. कमला गुरुमां

धम्मवतीसमक्ष ललितपुरका ११ वर्षीय बालिका श्राविका ताम्रकारलाई स्वणवती नाम दिई अनागारिका दीक्षा प्रदान गरियो। सानी नाबालिकाले साहस गरी सम्पूर्ण कपाल खैरेर ३ दिनको लागि अनागारिका दीक्षा-दूर्लभ प्रव्रज्या धारण गर्दा उपस्थित माहौल भावुक बनेको जानकारी प्राप्त भएको छ। सानो उमेरमा तावकालिकका लागि भएपनि प्रव्रज्या ग्रहण गर्नु आफैमा महत्वपूर्ण छ।

अ. स्वणवती

धर्म सेवा : निःस्वार्थ सेवा

सत्यनारायण गोयन्का

निःस्वार्थ सेवा धर्म पथको एउटा अभिन्न अङ्ग हो । निःस्वार्थ सेवाद्वारा साधक आफ्नो मुक्तितिर अगाडि बढ्छ । विपश्यना भावनाको अभ्यासबाट साधक विस्तारै मानसिक विकारबाट मुक्त हुन्छ । उसले आफू भित्रको शान्ति र सुखको अनुभव गर्छ किनभने ऊ दुःखबाट मुक्त भइसकेको छ । उसले केही अंश मात्र भएपनि दुःखबाट मुक्तिको अनुभव गरिसकेको छ । उसले यो अत्यूतम विधि सिक्ख पाएकोमा गहिरो कृतज्ञता अनुभव गर्दछ । साथै साधकको मन, विकारको फन्दामा फसिकेका अन्य व्यक्तिहरू प्रति माया र कर्माले भरिन्छ । ऊ तिनीहरूलाई दुःखबाट छुट्कारा दिलाउन मद्दत गर्न चाहन्छ र आफ्नो सुखशान्ति र धर्म अस्त्वाई पनि बाँड्ने इच्छा गर्दछ । बढीभन्दा बढी मानिसहरूले धर्म सिक्खेर फाइदा लिन पाओस् भन्ने इच्छा गर्दछ । सेवा गरेर धर्मप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्दछ । यही चेतनाले बदलामा केही पाउने आशा नगरी अस्त्वाई धर्म प्राप्त गर्न दिने निर्णय गर्दछ । साथै साधकले यो पनि बुझ्दछ कि अस्त्रको सेवा गर्दा आफ्नो पनि भलाई भइरहेको छ र अस्त्रको सेवाले आफ्नो दश पारमिता पूर्ण हुनुको साथै अहंभाव क्षीण हुन्छ । तसर्थ सेवा गर्नु अमूल्य अवसर हो भनी बुझी यही चेतनाले सेवा गरिरहेको हुन्छ ।

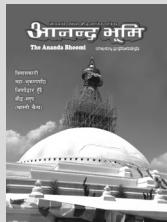
साँच्चै भन्ने हो भने धर्मसेवा अस्त्रको भलाईको निमित धर्म-मार्गदर्शक र व्यवस्थापनको निर्देशन पालन

गरी समय खेर नफाली कडा परिश्रम गर्न एउटा सु-अवसर हो ।

यसरी राम्रो चेतनायुक्त कुनैपनि साधक साधिकाले धर्म सेवा गर्न सक्दछ तर विशुद्धिको मार्ग निकै लामो छ र सेवा गर्नु मन र शरीर दुबैलाई धेरै कठिन हुनसक्छ । त्यसैले धर्म सेवा गर्नु अगाडि आफू पनि धर्मको केही स्तरसम्म पुग्नु राम्रो हुन्छ चाहे सेवा गर्न इच्छा एक शिविरपछि नै आएको किन नहोस् । धर्मसेवक धर्म र यस विधिप्रति पूर्णतया समर्पित भएको हुनुपर्छ । अन्य विधि अपनाउने कोशीस गरिरहेको हुनु हुँदैन ।

धर्म-मार्गदर्शक वा निजको अनुपस्थितिमा धर्म-व्यवस्थापनले दिएका निर्देशनहरूको पालना गर्नु पर्दछ । यही नै धर्मसेवकको आत्मसमर्पण हो व्यवस्थापक वा धर्म मार्गदर्शकको निर्देशन विपरीत आफ्नै विवारले काम गरेमा काम अलमलिने, दोहोरिने, समय खेर जाने, परिश्रम खेर जाने र सामान खेर जाने हुन्छ र केन्द्रको वातावरण समेत दूषित हुन्जान्छ । कुनै निर्देशन विना आफ्नै इच्छाले काम गर्न खोज्नु अहं मात्र हो । साधकले अहंबाट मुक्त हुन सेवा गर्दछ । निःस्वार्थ भावले सेवा गर्नुपर्दछ । सेवा वास्तवमा अस्त्रको लागि होइन आफ्नै लागि हो । यस सेवाले धर्मको बाटोमा अघि बढ्ने तालीम दिन्छ, धर्मलाई व्यवहारमा उपयोग गर्ने प्रशिक्षण दिन्छ ।

यस अङ्क

गताङ्कमा

आनन्दभूमि

पढौं पढाओं, समयमै वार्षिक ग्राहक बनौं

आनन्द कुटी विहार संस्था, पो.ब.नं. ३००७, काठमाडौं, फोन: ४२७१४२०
E-mail : anandakutivihar@gmail.com, anandakutivihar@ntc.net.np
gkondanya@gmail.com, kondanya@soon.com

राजालाई शान्तिपथमा डोच्याउने सुन्दरी

✓ राजेन्द्र स्थापित

प्राचीन भारतीय राज्य कोशल वर्तमानमा उत्तरप्रदेशमा पर्छ । इसापूर्व ६ सयमा त्यहाँ सञ्जय महाकोशलले राज्य गर्थे । उनका एक छोरा (प्रसेनजीत कोशल) र एक छोरी (कोशलदेवी) थिए । मगध राज्यसित सम्बन्ध सुधार्न चाहन्थे । तसर्थ कोशलदेवीको बिहे त्यहाँका राजा बिम्बिसारसँग गरिदिए । राजकुमार प्रसेनजितले तक्षसिला विशविद्यालयमा पढे । दिसापामोखजस्ता विद्वानबाट शिक्षा ग्रहण गरे । राजा छोराको शिक्षादीक्षाबाट निकै प्रभावित बने र उत्तराधिकारी बनाए । प्रसेनजितले पहिलो विवाह मगधकी राजकुमारीसँग र

- सार्वजनिक कार्यक्रममा पनि प्रसेनजितले लाने गरेपछि सम्पूर्ण जनताले रानीको रूपमा उनैलाई मात्र स्वीकारे । मल्लिका जहाँ जान्धन् जनताले खुसी भई यिनी हुन् रानी मल्लिका, जसले बुद्धलाई भिक्षा दिइन् भनी जयजयकार गर्ने गरे । प्रसेनजित पनि मल्लिकालाई पल्नी बनाउन पाएकोमा दंग थिए । बुद्धिमत्ताको खुब प्रशंसा गर्थे । राजकीय समस्या बारे सल्लाह लिन्थे । रानी बनेपछि मल्लिकाले बुद्धलगायत अन्य भिक्षुको प्रवचन सुन्न थालिन् । प्रसेनजितलाई पनि बुद्धसँग परिचय गराइदिइन् । एकजना श्रद्धावान उपासकमा रूपान्तरण गर्न प्रेरित गरिन् ।

दोश्रो शाक्यवंशका महानामकी छोरी वासभा खतियासँग गरे । यथार्थमा वासभा महानामाकी आफ्नै छोरी थिइनन्, दासी थिइन् ।

बिम्बिसार १५ वर्षको उमेरमा मगधका राजा बनेका थिए । ५२ वर्षसम्म राज्य गरे । तर पछि आफ्नै

छोरा अजातशत्रुद्वारा बन्दी बनाइए । उनको मृत्यु भोक्यासबाट बन्दीगृहमै भयो । लोगनेको मृत्यु अत्यन्त कष्टदायी र निर्मम तवरबाट भएपछि त्यही शोकले कोशलदेवीको पनि निधन भयो । छोरी ज्वाँइको मृत्युबाट उत्पन्न दुःख सहन नसकी सञ्जय महाकोशलले पनि देह त्याग गरे । उनीपछि कोशलका राजा प्रसेनजित बने । काशी त्यतिबेला मगधको अधीनमा थियो, कोशल नरेश सञ्जयले छोरी कोशलदेवीलाई दाइजो दिएका थिए तर प्रसेनजितले काशी बाबुलाई मारेर राजा बनेका आफ्नै भान्जा अजातशत्रुको अधीनमा रहन दिन चाहेनन् । काशी प्रदेशकै कुरालाई लिएर मगध र कोशलबीच युद्ध भयो । युद्ध प्रसेनजितले जिते । तिब्बती अनुश्रुतिमा प्रसेनजितको मन्त्रिमण्डलबारे उल्लेख छ । जसको संख्या ५ सय थियो । प्रधानमन्त्री थिए- दीर्घचारायण, जसको उल्लेख कौटिल्य अर्थशास्त्रमा छ ।

कोशलको राजधानी सावत्थी (श्रावस्ती) मा एउटा ठूलो शाही बगैंचा थियो । त्यहाँका मुख्य मालीकी छोरी

મલિલકાદેવી સુન્દર ર ગુણવતી થિઝન् । ચલાખ, સબૈલાઈ અસલ વ્યવહાર ગર્ને ર ત્યતિકૈ દયાલુ પનિ । એકદિન ૧૬ વર્ષીયા ઉની સાથીહરુસંગ ત્યાંકો સાર્વજનિક બગૈચા ઘુસ્ન ગઇન् । ગીત ગાઉંદૈ, નાંચ્દૈ ફૂલ ટિપ્પ થાલિન् । નિસ્કન લાગદા ઢોકામૈ મિક્ષુહરુકો સમૂહ દેખિન્ । ઉનીહરુ ખાદ્યાન્ સંકળન ગર્ન પહાડમા અવસ્થિત વિહારબાટ સહર ભરેકા રહેછન્ । ઉનીહરુકા નાઝેકો અનુહારકો યસ્તો તેજ થિયો કિ મલિલકા તત્કાલૈ અત્યન્ત પ્રભાવિત બનિન્ ર બચેકો સબૈ ખાનેકુરા દિન ખોજિન્ । મિક્ષુ ભલ્યાંસ્સ ભએ । દાનપાત્ર અધિ બઢાએર મિક્ષા લિએ । મલિલકાલાઈ થાહા થિએન, ઉની કો હુન્ । તૈપનિ ઘોષ્ટો પરેર મિક્ષુકો ખુદ્દા ઢોગિન્ ર પ્રસન્ન હુંદૈ ઉઠિન્ । વાસ્તવમા તી મિક્ષુ ગૌતમ બુદ્ધ થિએ । ઉની મુસુકું હાઁસે । પ્રમુખ શિષ્ય આનન્દલાઈ કારણ નભઈ બુદ્ધ યત્તિકૈ હાઁસ્દૈનન્ ભન્ને થાહા થિયો તર પનિ કારણ સોધેનન્ ।

મિક્ષુલાઈ મિક્ષા દિન પાએકોમા મલિલકા ખુસી થિઝન્ । પુનઃ બગૈચામા ગઈ નાચ ર ગાઉન થાલિન્ । ત્યતિબેલા પ્રસેનજિત મગધસંગ યુદ્ધ હારેર રાજધાની ફર્કદૈ થિએ । અચાનક બગૈચાનજિક પુરુદા સુરિલો સ્વર સુનેર ઘોડાલાઈ રોકે । ઘોડા ચઢેરૈ બગૈચામા છિરે । મલિલકા અપરિચિત ઘોડચઢીલાઈ દેખેર ડરાઇનન્ ન ત ભાગિન નૈ । બરુ નજિક પુરે ઘોડાકો લગામ સમાએર યુવકું અનુહાર હેર્ન થાલિન્ । ઘોડાબાટ ઓર્લન ર ઘામ નપરેકો સ્થાનમા ઘોડાલાઈ બાંધન સહયોગ ગરિન્ । કપડાકો ટાલો મિજાએર ખુદ્દામા લાગેકો હિલો પુછિદિઝન્ । ત્યસો ગર્દા યુવકરું પ્રસેનજિતલાઈ નિદ્રા લાયો । એકછિનપછિ બ્યાંફે ર યુવતીલાઈ નિયાલેર હેર્ન થાલે । અનિ બિહે ભએ નભએકો સોધે । મલિલકાલે નમ્ર સ્વરમા જવાફ ફર્કાઇન્ “અહેં ભએકો છૈન” । જવાફ સુનેર પ્રસેનજિત પ્રસન્ન ભએ । યુદ્ધ હારેર નિરાશ ભઈ ફર્કાંકો કુરા સુનેર મલિલકાલાઈ ઉનીપ્રતિ સ્નેહ જાગ્યો । પ્રસેનજિતકો ટાઉકો આફનો કાખમા લિએર સાન્ચના દિન થાલિન્ । પ્રસેનજિતલે પનિ આનન્દાનુભૂતિ ગરે । એકછિનપછિ મલિલકાલાઈ ઘોડામા ચઢાએ । આફૂ પછાડિ બસે । મલિલકાકો ઘરમા પુરી ઉનકા આમાબાબુલાઈ ભેટેર ફર્કે ।

સોહી સાંખ સજધજકા સાથ લાવાલસ્કર લિએર

મલિલકાલાઈ લિન ગએ । રાની હૈન, મુખ્ય રાની બનાએ । પત્નીલાઈ દિઝને સમ્પૂર્ણ માયા ઉનૈલાઈ ન્યૌછાવર ગરે । સયૌ નોકર-ચાકર ઉપલબ્ધ ગરાએ । સુન્દરતાકો તારિફ દેવીસંગ ગરે । સાર્વજનિક કાર્યક્રમમા પનિ પ્રસેનજિતલે લાને ગરેપછિ સમ્પૂર્ણ જનતાલે રાનીકો રૂપમા ઉનૈલાઈ માત્ર સ્વીકારે । મલિલકા જહોં જાથ્થિન્ જનતાલે ખુસી ભર્ય યીની હુન્ રાની મલિલકા, જસલે બુદ્ધલાઈ મિક્ષા દિઝન્ ભની જયજયકાર ગર્ને ગરે । પ્રસેનજિત પનિ મલિલકાલાઈ પત્ની બનાઉન પાએકોમા દંગ થિએ । બુદ્ધિમત્તાકો ખુબ પ્રશંસા ગર્થે । રાજકીય સમસ્યા બારે સલ્લાહ લિથે । રાની બનેપછિ મલિલકાલે બુદ્ધલગાયત અન્ય મિક્ષુકો પ્રવચન સુન્ થાલિન્ । પ્રસેનજિતલાઈ પનિ બુદ્ધસંગ પરિચય ગરાઇદિઝન્ । એકજના શ્રદ્ધાવાન ઉપાસકમા રૂપાન્તરણ ગર્ન પ્રેરિત ગરિન્ । બુદ્ધલે શ્રાવસ્તીમૈ સબૈમન્દ્રા બઢી સમય બ્યતિત ગરેકા થિએ । ત્યસૈલે નગરમા ઉની ર ઉનકા શિષ્યકો ચર્ચા-પરિચર્ચા ભઇરહન્થ્યો । યસ્તો કુરાલે મલિલકા પ્રસન્ન હુસ્થિન્ । શ્રદ્ધાલે ભાવવિભોર ભર્ય આફે પનિ શીલ પાલનતિર લાગિન્ ।

એકપટક બુદ્ધસંગ સોધિન્ “કિન કેહી નારી સુન્દર, ધની ર શક્તિશાલી હુન્છન્ ત કોહી સુન્દર તર નિર્ધન ર શક્તિહીન? કોહી નરામ્રી તર ધની ર શક્તિશાલી, કોહી નરામ્રી, નિર્ધન ર શક્તિહીન?” બુદ્ધલે ભને, “સબૈકો ગુણદોષ ર જીવનસ્તર ઉનીહરુકો નૈતિકતા ર પવિત્રતામા નિર્ભર હુન્છ । બ્યક્તિકો નમ્રતા ર ક્ષમાશીલ પ્રવૃત્તિકો ઉપજ હો સૌન્દર્ય । સમૃદ્ધિ મનકો ઉદારતાબાટ જન્મિન્છ । ક્ષમતા ર શક્તિ અરુપ્રતિ ડાહ ર ઈર્ષા નગર્ને, સબૈપ્રતિ સહયોગી ભાવ રાખે ર અરુકો સફલતામા રમાએપછિ પ્રાપ્ત હુન્છ । કઠિન છ તર જો હૃદયદેખિ યો તીન ગુણ પ્રદર્શન ગર્ન સક્ષમ હુન્છ ત્યો બ્યક્તિ સુન્દર, વૈભવશાલી ર શક્તિશાલી પનિ બન્છ । બુદ્ધવચનલે મલિલકા નિકૈ પ્રભાવિત બનિન્ । યસપછિકા દિનમા ઉદ્ધાર સહદ્યી સહનશીલ ર અરુકો સફલતામા પ્રસન્ન બન્ને અભ્યાસમા લાગિન્ । સબૈપ્રતિ મૃદુ બન્ને મિક્ષુ, બ્રાહ્મણ ર ગરિબલાઈ બુદ્ધ, ધર્મ ર સંઘમા સમાહિત ગર્ને સોચિન્ । દાન દિન દરબારકો બગૈચામા ટૂલો કક્ષ બનાઉન લગાઇન્ । સંધે હરાભરા ભઇરહને રૂખ રોખ લગાઇન્, જહોં ધમ્મસમ્બન્ધી વાદવિવાદ ર પ્રવચન ગર્ન સકિયોસ્ । લોગનેકો સેવા, રાજપરિવારકા અન્ય સદસ્યપ્રતિ સહદ્યી,

दासीहरूको हेरचाह गर्न थालिन् । यहाँसम्म कि अर्का रानी वासभाप्रति पनि नम्र भावमा पेश भइन् दिदीबहिनीको रूपमा ब्यवहार गर्न थालिन् ।

यसबीच वासभा छोरा (विदुदभ) की आमा बनिन् भने मल्लिका छोरी (बजिरा) की आमा । विदुदभ प्रसेनजितको उत्तराधिकारी बन्ने कुरोलाई लिएर पनि वासभाप्रति ईर्ष्या गरिन् तर प्रसेनजित भने मुख्य र प्रिय रानीले छोरा होइन छोरी जन्माएकोमा दुःखी बने । बुद्धसामु समेत अप्रसन्नता प्रकट गरे । बुद्धले सम्भाउने पारामा भने “बालिका चलाख, सदाचारी, नम्र ब्यवहार गर्न र आज्ञाकारी छिन् भने पुरुषभन्दा उच्च स्थान हासिल गर्छिन् । परिवारलाई माथि पुन्याउँछिन् । केटाकेटीलाई पनि सदाचारी बनाउँछिन् । कुनै महान राजाको रानी वा आफै शासक बन्न सकिन्, साहसी शासक जन्माउन सकिन् । त्यसैले छोरीको लालनपोषण प्रेम र निष्ठाले गर्नु, स्नेह र आशक्तिबाट विजित नराख्नु ।” बुद्धको उपदेशले प्रसेनजित औथि प्रसन्न भए । दुइटै रानीलाई धम्मको ज्ञान दिलाउन बुद्धसँग आग्रह गरे । बुद्धले आफ्ना प्रमुख शिष्य आनन्दलाई दरबार पठाए । मल्लिकाले धम्मसम्बद्ध ज्ञान सजिलै प्राप्त गरिन तर अर्का रानी वासभाले भने बुझ्नै सकिनन् । स्मरणीय छ, वजिरापछि मगधकी साम्राज्ञी र महान् शासक अशोक सप्राटका पुर्खा बनिन् । मगध साम्राज्यले भारतमा २ सय ५० वर्षभन्दा बढी शासन गन्यो ।

प्रसेनजित र मल्लिका एकअर्कालाई औथि प्रेम गर्थे तैपनि सोचेजति प्रेम मल्लिकाबाट पाउन सकिरहेको छैन भन्ने असन्तोष उनमा सदा रहन्थ्यो । यो कुरो उनले बुद्धसँग पनि सोधे । बुद्ध एकार्काप्रतिको भिना-मसिना मतभेदलाई पन्छाएर प्रेम र विश्वासमा बाँच्न पहिले र अहिले प्रेममा देखिएको भिन्नता छुट्ट्याएर नबस्न र दाम्पत्यबीच मित्रता र मेलमिलाप बढाउन भने । प्रसेनजितको मन बुद्धको उत्क कुराले पनि शान्त भएन । एकदिन मल्लिका बरण्डामा बसी नदीतर्फ हेर्दै थिइन् । प्रसेनजितले नम्र भावमा प्रश्न सोधे, “यो संसारमा तिमीलाई सबैभन्दा बढी मनपर्ने प्रिय कुरो के हो?” मल्लिकाले सजिलै जवाफ फर्काइन् “महाराज, मलाई स्वयं आफूभन्दा प्रिय लाग्ने संसारमा अरु केही छैन ।” प्रसेनजितका लागि मल्लिकाको

उत्तर अनपेक्षित थियो । सोचेका थिए- महारानीले आफूलाई बाहेक अरु कसैलाई त्यति प्रेम गर्दिन भन्नेछिन् । जवाफ सुनेर प्रसेनजित दुःखी बने । फेरि सोधे पुनः उही जवाफ आयो । गएर यही कुरा बुद्धलाई सुनाए । बुद्धले भने, कुनै पनि साधकको एक मात्र काम आफ्नो चित्तलाई वशमा राखेर चारैतिर हैर्ने हो । यसरी हेर्दा आफूलाई मात्र देख्छ । दूरदृष्टि राख्ने मल्लिकाले धर्मलाई सही तरिकाले बुझेर यस्तो जवाफ दिएकी हुन् । बुद्धले यो पनि भने कि जसले आफूलाई माया गर्छ उसले अरुलाई कहिल्यै क्षति पुन्याउँदैन । प्रसेनजित फर्केपछि बुद्धले भिक्षुसंघसमक्ष घोषणा गरे, “साधिकहरमध्ये महारानी मल्लिका अग्र छिन् ।”

एकदिन प्रसेनजित विहारमा बसिरहेकै समय महारानी मल्लिकाको निधन भएको खबर पुग्यो । उनी सान्है दुःखी बने । मल्लिकाको प्रेम-स्नेहलाई बिर्सै सकिनन् । मृत्युपछि मल्लिका कुन स्थानमा जन्म लिन पुगिन् भन्ने उत्सुकताले ब्याकुल बनाएपछि उत्तर पाउने आशाले बुद्धकोमा पुगे तर त्यहाँ पुग्दा सोध्ने प्रश्न बिर्से । धम्मपद अट्ठकथामा उल्लेख भएनुसार रानी मल्लिकाले एकपटक यौनतुष्टि मेट्न दरबारमा पालेर राखेको कुकुरसँग खेलेकी थिइन् । यसै कारण उनको जीवनस्तर तल गिन्यो र स्वर्ग पुग्नअघि सात दिनसम्म नरकमा बास बस्नुपन्यो । एकदिन बुद्ध भिक्षा माग्दै प्रसेनजितको दरबार पुगे । बुद्धलाई देखेवित्तिकै विहार जाँदा बिर्सैको प्रश्न सम्झेर र सोधे । बुद्धको जवाफ थियो, यतिखेर उनी तृष्णिता स्वर्गमा छिन् ।”

एकदिन प्रसेनजित राजधानीबाहिर गइरहेको मौका पारेर छोरो विदुदभउर्फ विरुद्धकले प्रधानमन्त्री दीर्घचरायणको सहयोगमा सत्ता हातमा लिए । त्यसबेलासम्ममा छोरी वजिराको बिहे मगध सम्प्राट अजातशत्रुसँग गराइसकेका थिए । छोराले जबर्जस्ती शासनसत्ता हातमा लिएको र त्यसलाई फिर्ता लिन मगधतर्फ गए तर अजातशत्रुसँग भेटघाट हुनुपूर्व मगध राजप्रासादको ढोकैमा उनको मृत्यु भयो । पछि विरुद्धकले आफ्नै आमा शाक्यवंशकी राजकुमारी नभई दासी पुत्री भएको थाहा पाए । बदला लिन शाक्य र कोलिय राज्यमाथि आक्रमण गरे । तर केही समयपछि नै शाक्यवंशका नेपाली राजाले विरुद्धकले जितेको प्रदेश फर्काए भन्ने इतिहासमा उल्लेख छ ।

बलिप्रथा-आतंकवाद - ३

॥ भिक्षु सम्यक् सम्बोधि प्राणपुत्र (psamyaksambodhi@yahoo.com)

बलि-यज्ञ गरेर पुण्य हुँदैन पाप मात्र थपिन्छ । त्यसको सट्टा दान-यज्ञ उत्तम मानिन्छ । जहाँ कसैको हत्या हुँदैन, खानपिन विषयवस्तुबाट नै सबैको मन प्रशन्न गर्न सकिन्छ । बुद्धकालीन अवस्थामा सप्तसतक अर्थात् प्रत्येक प्राणी सातसयको संख्यामा बलि चढाउन तयार भएको कुटदन्त ब्राह्मणले सम्मास्मुद्धसँग त्रिविधयज्ञ बारे सोधा हिसाबलि यज्ञभन्ना दान दिइने त्रिविधयज्ञ उत्तम भन्नुभएपछि कुटदन्त ब्राह्मणले दान दिने निश्चित गन्यो र युपमा बाँधिएका प्राणीलाई अभयदान दियो ।

दण्ड देखेर सबै डराउँछन्, मर्तुपर्दा सबै नै काप्छन् । त्यसैले अरुलाई आफूजस्तै सम्भी हिसा नगर्नु नगराउनु । भन्ने सम्यक् शिक्षालाई ध्यान दिने हो भने जीवनको माया सबैलाई लाग्छ । कुनैपनि प्राणी त्यसै मर्न चाहन्न । त्यसैले साधारण हिसा पनि छाड्नुपर्ने अवस्थामा धार्मिक क्षेत्रमा नै आफ्नो स्वार्थसिद्ध गर्न निर्दोषलाई हत्या, विनाश र दोषी ठहराउनु, धम्मको दश लक्षणमध्ये अहिसा र दयाको विरुद्धमा भएकोले, कम्तिमा धम्मको नाममा हिसा अपराध रोकिनु पर्छ । ईश्वरवाद अनुसार पनि धार्मिक स्थललाई ईश्वरबाट संरक्षण प्राप्त क्षेत्र घोषित हुनुपर्छ । त्यहाँ कुनैपनि अकुसल कम्म वा कसैको पनि हानि हुनु हुँदैन ।

ऋषिमुनिलगायत सन्तपुरुषले मानसिक विकृति (किलेस) रहेसम्म एकातिर मानसिक शान्ति नहुने र अर्कातिर समाधि शक्ति (ऋद्धि) प्राप्त नहुने हुनाले शक्तिप्राप्त गर्न काम, क्रोध, लोभ, मोह, मद र मात्सर्य (षडरिपु) लाई नाश गर्ने शिक्षा प्रसारमा ल्यायो । संकेतको रूपमा बोकाजस्तो कामी, राँगोजस्तो क्रोधी, बिरालोजस्तो लोभी, भेडोजस्तो मूर्ख, मानिसजस्तो अहंकारी र ऊँटजस्तो इस्सालु भएकोले बोको, राँगो, बिरालो, भेडो, मानिस, ऊँटलाई षडबलि चढाए शक्ति (देवी) प्राप्त हुन्छ भनियो । तात्पर्यको सही जाण नहुँदा यिनै पशुलाई बलि चढाउन थाले । कालान्तरमा

- पाप कटाउने हिंसात्मक अर्थात् आफ्नो गल्ती ढाक्छोप गर्न वा त्यसबाट भोग्नुपर्ने दुक्खबाट बच्न अरुको हत्या गर्ने पद्धतिले दूषित तथा कलुषित मानसिक विकृतिलाई बढाउँदे ससाना गल्तीहुँदा पनि अरुलाई दोषी ठहन्याएर आफू निर्दोष बन्ने संखार विकास हुन्छ । समाजमा प्रतिष्ठित वा सम्मानित हुन निर्दोषलाई दोषी ठहन्याउने वा सजाए दिने र दोषी निर्दोष भएर बस्ने चलनले समाजमा अशान्ति, शोषण, भष्टाचारको विकास स्वभावले हुन्छ । न्याय दिन नसक्दा कानूनलाई अन्धाकानून भनिन्छ र भनियो पनि ।

वास्तवमा बाह्य रूपमा जतिसुकै छलकपट गरेर दोषबा बच्नखोजे तापनि दोषीले गरेको आफ्नो गल्ती, दोष वा पापबाट बच्न सक्दैन, त्यसको फल त भोग गर्ने पर्छ चाहे त्यो प्रत्यक्ष (विद्युथम्म) आवस् वा कालान्तर (उपपज्ज वा अपरापरिय) मा आवस् ।

मानिस बलि दिन कम गरेर पञ्चबलि दिन थाले । पछि गएर बिरालो र ऊँटको सट्टा परेवा र हाँससहित पञ्चबलि दिन थाले, जुन प्रथा आजकाल पनि गुठी संस्थानले यथावत कायम गर्दैआएको छ । दुःखको कुरा छ माओवादी नेतृत्वको सरकार हुँदा यस विषयमा मितव्ययिता ल्याउन बजेटमा कमी ल्याउन खोज्दा राजधानीका हिन्दूहरूले विरोध गरेका थिए ।

सम्यक् शिक्षामा कामच्छन्द (कामेच्छा), व्यापाद (क्रोध), थिनमिद्द (शारीरिक, मानसिक आलस्य), उद्द्व्य कुक्कुच्च (चञ्चलपन र पश्चाताप), विचिकिच्छा (शंका) भएसम्म समाधि उत्पन्न हुननसक्ने र समाधि नभएसम्म अभिज्ञा जाण र विपस्सना जाण उत्पन्न हुन नसक्ने हुनाले समाधिमा बाधा दिने यी पञ्चनीवरणलाई नाश गर्न वितक्क, विचार, पीति, सुख, एकगता (एकाग्रता) युक्त

पठमञ्ज्ञान आदि लाभ गर्ने अभ्यास गराइन्छ ।

जुनसुकै धम्म सम्प्रदायको ध्यान विधिको मूल उद्देश्य नै मानसिक विकारलाई जित्नु हो । त्यसैले आफ्नो मानसिक विकारलाई आध्यात्मिक वा भित्री मानसिकस्तरमा नै सुधार्ने प्रयत्न गर्नुपर्छ । त्यसैले बाहिरी पशुहत्या वा पूजा पाठबाट मानसिक अवगुण हटेर गुणमा परिवर्तन हुन सक्दैन । अर्कोतिर आफूले गरेको गल्ती वा पापलाई आफैले सुधार गर्नुपर्छ । बाहिरी पूजा पाठ र बलि चढाएर पाप कट्ने वा गल्ती सुधिने होइन । यदि पाप कट्ने हो भने, जेलमा भएका वा आउन सक्ने सारा अपराधीलाई बलि चढाउन लगाए पाप कट्थ्यो होला । तब सजाय भोग्नु नै पर्दैनथ्यो । के यो न्यायिक हुन्छ? बलिप्रथालाई पाप कटाउने पद्धतिको रूपमा वकालत गर्नेको परिवार सदस्यको हत्या गरेमा वा कुनै घातक प्रहार वा हानि गरी दिएमा उनीहरूले आफू वा आफ्नो परिवारको हानि गर्नलाई बलि चढाउन जाऊ, तिमीहरूको पाप कट्ने छ र हामी माफी दिनछौं भन्न सक्छ? वा माफी दिने छ? बलिपूजाको कटु सत्यलाई उजगार गर्ने हो भने बलिपूजा, पाप गरेर कटाउने अधिकार ठूला बडालाई मात्र छ । गरीबले सानो गल्ती गर्नु हुँदैन, सामाजिक अपराध गन्यो वा कानुन तोड्यो भन्ने नाउँमा सजाय भोग्नुपर्छ ।

पाप कटाउने हिसात्मक अर्थात् आफ्नो गल्ती ढाक्छोप गर्न वा त्यसबाट भोग्नुपर्ने दुक्खबाट बच्न अरुलो हत्या गर्ने पद्धतिले दूषित तथा कलुषित मानसिक विकृतिलाई बढाउँदै ससाना गल्तीहुँदा पनि अरुलाई दोषी ठहन्याएर आफू निर्दोष बन्ने संखार विकास हुन्छ । समाजमा प्रतिष्ठित वा सम्मानित हुन निर्दोषलाई दोषी ठहन्याउने वा सजाए दिने र दोषी निर्दोष भएर बस्ने चलनले समाजमा अशान्ति, शोषण, भष्टाचारको विकास स्वभावैले हुन्छ । न्याय दिन नसकदा कानूनलाई अस्थाकानून भनिन्छ र भनियो पनि ।

वास्तवमा बाह्य रूपमा जितिसुकै छलकपट गरेर दोषबा बच्नखोजे तापनि दोषीले गरेको आफ्नो गल्ती, दोष वा पापबाट बच्न सक्दैन, त्यसको फल त भोग गर्ने पर्छ चाहे त्यो प्रत्यक्ष (दिङ्गुधम्म) आवस् वा कालान्तर (उपपञ्ज वा अपरापरिय) मा आवस् । धम्मपद (१२७/११२)मा भनिएको छ-

न अन्तलिक्खे न समुद्रमञ्ज्ञे, न पञ्चतान विवरं पविस्त ।
न विज्जति सो जगतिप्पदेसो, यत्थाहितो मुञ्चेऽय पापकम्मा ॥
न अन्तरिक्षमा, न समुद्रमाभमा, न पर्वतगुफामा पसेर ।

हुँदैन प्राप्त जगतप्रदेश, यथास्थित मुक्ति पाप कम्मबाट ।

त्यसैले कम्म गरेर कम्मको फलबाट बच्न असं भव भएकोले सम्मासम्बुद्धले आफ्नो गल्ती सुधार्नु नै सम्यक् (मध्यम) मग्ग वा ठीक मग्ग बताउनुभयो । जसले आफ्नो गल्तीलाई लाज नमानी स्वीकार्दछ र छिटोभन्दा छिटो सुधार्छ उसको जीवन नै सफल हुन्छ । गल्ती नसुधारेको जीवन दुक्खदायी हुन्छ । जस्तै-

ध्यान अभ्यास गर्न बाहिरी बाधालाई दोष दिएर आफ्नो कमजोरी नसुधार्न हो भने उसको ध्यान लाभ हुँदैन र संगै मानसिक विकृतिको दास भएर दुक्ख पाइरहन्छ । जतिसुकै बाह्य बाधा आए तापनि मेरो मन अझै कमजोर रहेछ भनी गल्ती स्वीकार्दै मन दरो गरेर अभ्यास गरेमा एक समय मन दृढ भएर ध्यान लाभ हुन्छ र समाधि शक्तिको साथसाथै निबान पनि प्राप्त हुनसक्छ ।

यही सिद्धान्त प्रत्येक ऋत्तिकारी, पुरुषार्थी, संघर्षशील व्यक्तिलाई लाग्नु हुन्छ । अर्थात् क पद्दा सुधार्नेले मात्र ख, ग आदि पढ्दा दुर्धार्दै एक दिन महान विद्वान बन्नसक्छ । अन्यथा क पद्दा नै अरुलाई दोषारोपण गरी पढ्न छाडेमा अशिक्षित वा मुर्ख भएर बस्नुपर्छ ।

कारणको खोजी गर्दा यथार्थ थाहा हुनसक्छ भने आफ्नो कमजोरी पनि पत्ता लाग्दछ । आफ्नो गल्तीको लागि अरुलाई बलि चढाउने वा दोषी बनाउने बानी त्यागेर आफ्नो गल्ती सुधार्नु नै प्रत्येक व्यक्तिको आफ्नो लक्ष्यप्राप्ति गर्ने सरल धार्मिक तथा न्यायिक उपाय हो? जस्तै-

बुद्धकालीन अवस्थामा भिक्षुणी वा उपासक उपासिकाले गल्ती नगर्ने होइनन् । कसैले अभिमानवश गल्ती स्वीकार गर्दैनथे भने कसैले जाण बुद्धि गरी गल्ती स्वीकार्थे । गल्ती स्वीकार गर्दै भगवान् काहाँ माफी माग्दा भगवान् बुद्ध भन्नुहन्थ्यो- 'तिमीले आफैले देखेर अर्थात् धर्मनुकूल भएर गल्ती स्वीकार गरेकोले म तिमीलाई क्षमा गर्दूँ । भविष्यमा संयम गर्नु ।'

राजा अजातशत्रुले पनि गलत गुरु भिक्षु देवदत्तको संगत गरेर राज्य लोभमा, आफ्नो छोराको लागि ज्यान दिने, धार्मिक बाबा बिभिसारको हत्या गरायो र भगवान् बुद्धको हत्या गर्न देवदत्तलाई साथ दियो । पछि उसले पनि आफ्नो गल्ती स्वीकार गरेर धार्मिक जीवन यापन गर्न सुरु गन्यो भने प्रथम संगायना गर्न भिक्षुसंघलाई ठूलो सहयोग पुन्यायो ।

અગુલિમાલજસ્તો ૧૯૯ માનિસ માર્ન વ્યક્તિલે પનિ ભગવાન્ બુદ્ધકો વચન સુનેર ગલ્તી સ્વીકાર ગરેર મિષ્ટુ ભએર આર્થપુદ્ગલ (સન્ત) બન્ન પુણ્યો ।

ત્યસૈગરી આપ્રાપાલી વેશયા આફનો સાનો છોરા, સામણેર વિમલલે સમ્ઝાઉંડા ગલ્તી સ્વીકાર ગરેર વેશયા જીવન છાડેર મિષ્ટુણી ભએર નિબાન પ્રાપ્ત ગરિન્ ।

ગાલી ગર્ન આઉને ભારદ્વાજ બ્રાહ્મણલે ભગવાન્કો શાન્ત સૌન્ય વ્યવહાર દેખેર આફૈ લજીજત ભએર ગલ્તી સ્વીકારેર પ્રવર્જિત ભએર નિબાન પ્રાપ્ત ગન્યો ।

પૂર્વ જન્મમા સમ્માસમ્બુદ્ધ જ્યોતિપાલ બ્રાહ્મણ હુંદા જાતીય અમિમાની ર બ્રહ્મવાદી મિચ્છાદિદ્વિક થિયો । ઉસકો મિત્ર ઘટિકારલે કાશ્યપ બુદ્ધલાઈ ભેટેર જાણ લિન ધોરે ચોટી સલ્લાહ દિયો, કોશિસ ગન્યો તર સારા અસફલ । એકદિન નુહાએકો સમયમા ઘટિકારલે જોતિપાલલાઈ ટુંપી સમાતેર 'જાઝું ભગવાન્ બુદ્ધકો દર્શન ગર્ન ભન્દા પહિલા ત જોતિપાલ રિસાયો । તર પછી 'યો કિન યસ્તો જબરજસ્તી ગર્દેછે? અવશ્ય કેહી કારણ હોલા' ભની સોચેર કાશ્યપ બુદ્ધકાહાં ગએર ધ્યમદેસના સુન્નગયો । ધ્યમદેસના સુન્ર જાણ લાભ ગરેર જોતિપાલ બ્રાહ્મણ મિષ્ટુ પનિ બન્યો ।

પ્રત્યેક ઘર વા ટોલ વા સમાજ વા સંસદ હોસ્ટ કેહી ન કેહી મનમુટાવ, ભૈફગડા, વાદવિવાદ, અખ સીમા નાધર મુક્કામુંબિકસમ્મ હુંછ । એકલે અર્કોલાઈ નબોલ્ને ઇબી રાખ્ને આદિ વ્યવહાર સમેત હુંછ । ત્યસબેલા અમિમાનલાઈ જિતેર 'ગલ્તી કસ્કો રહેછ' ભની ખોજી ગરેર આફનો ગલ્તી ભએમા સ્વીકાર ગર્ન હો ભને ઘરદેખિ સંસદસમ્મ શાન્તિ ને શાન્તિ હુંછ । તર દુર્ભાગ્યવશ મ આમા, મ બાબા, મ સાસુ, મ સસુરા, મ ઠૂલો, મ પઢેકો મ ધની, મ સત્તાપક્ષ, મ વિપક્ષી આદિકો નામમા ગલ્તી સ્વીકાર નગર્દા ઘર, રાષ્ટ્રકો શાન્તિ ભડું હુનુકો સાથે સમ્યતા, વિકાસસમ્મ નાશ ભર્ય રહેકો છ । હાસ્તો દેશલીંવકાસમા પછી પર્નુ ર રાષ્ટ્રલાઈ આજકો ભયાવહ અવસ્થામા પુન્યાઉને ઉચ્ચ નાગરિકકો હૃદય મિત્રકો અમિમાની સ્વભાવ ર ગલ્તી સ્વીકાર નગર્ને સ્વભાવ નૈ પ્રમુખ કારણ દેખિન્છ ।

ત્યસૈલે આફનો પાપ વા દોષ કટાઉન નિર્દોષલાઈ બલિ ચઢાઉને વા દોષી ઠહરાએર પનિને માનસિક વિકૃતિરૂપી મહામારી રોગધ્યમદેખિ સરેર પરિવાર, સમાજ ર રાજનીતિ ર રાષ્ટ્રસમ્મ ફેલિએકો છ । ૧૩ વર્ષકો અવધિમા તેરહ હજાર માનિસ મરે દરવારવાદી ર જંગલવાદી દુઇ બંદુકધારીકો આપસી અનમેલ સિદ્ધાન્તલે । તર ગલ્તી સ્વીકાર દુબૈલે ગરેનન્ । ત્યસૈલે ભવિષ્યમા અરુ નેપાલી મર્નુપર્ને હો વા હોઇન

નિશ્ચિત છૈન । અખૈ ભયાવહ સ્થિતિ કાયમ નૈ છ । યદિ દુબૈલે જનતા ર રાષ્ટ્રકો ભલાઈકો લાગી આઆફનો અભિમાન છાડેર ગલ્તી સ્વીકાર ગરિદિને હો ભને યો ભયાવહ વાતાવરણ છચાઙ્ગિએર લુંબિનીદેખિ શાન્તિકો ઘામકો કિરણ સગરમાથામા ઠકકર ખાએર શીતલ હાવાસંગ મિકાએર સારા રાષ્ટ્રમા બહને છ ।

ગલ્તી સુધાર્ને પનિ સાધારણ કુરા હોઇન । જસકો ચિત્ત પાપયુક્ત છ, ઉસલે ગલ્તી સ્વીકારન્ સક્રૈન, આફના વિમિન અકુસલ મનકો કારણલે । અભિમાન કમ ભએકો સત્યુરૂષલે માત્ર ગલ્તી સરલ ઢંગલે સુધાર્છ । જસ્તૈ-લેખકકો અનુભવ

એકમહિને ધ્યાન બસિયો, અન્તરરાષ્ટ્રિય બૌદ્ધ ભાવના કેન્દ્ર શંખમૂલમા । ધ્યાન નિર્દેશક હુનુહુચ્યો, સ્યાનમારકો ભદ્ધત જ. પણ્ડિતાભિવંશ । ધ્યાન શિવિરમા ધ્યાન નિર્દેશકલે પ્રત્યેક દિન ધ્યમદેસના ગર્નુપર્થર્યો । એકદિન ધ્યમદેસના સુનાઉન આઉનુહુંદા ક્ષમા મારદૈ ભન્નુભયો- "ધ્યાન યોગીહરસ! હિજો મૈલે તપાઈફરૂલાઈ સુનાએકો ધ્યમદેસનામા જુન ૧, ૨, ૩, ગરેર ક્રમૈલે સુનાએકો થિએ, કોઠામા પુન્દ્ર મલાઈ શંકા ભયો । ગ્રન્થ હેરે સાઁચ્ચૈ રહેછ । હિજોકો ક્રમ તલ માથિ પરેછ । વાસ્તવમા યસો હો । યતિ ભન્નુભએર ક્રમૈલે સચ્ચાઉનુભયો ર અર્કો દેસના સુરુ ગર્નુભયો ।

મલાઈ સાહે અચ્યમ લાગયો । વિસ્તૃત રૂપમા બતાએકો વિષયમા સબૈ યોગીકો ધ્યાન નૈ કહાં જાન્છ ર? ફેરી એજટા સાનો ક્રમ તલમાથિ પરેકોમા કિન બતાઇરહનુ પર્છ ર? તર મહાન પુરૂષકો ગલ્તી સ્વીકારન્ હિમતલાઈ દેખેર વિશ્વાસ ભયો- ગલ્તી સ્વીકાર ગર્તુ સાનો ચિત્તલે નપુંને રહેછ, મહાપુરૂષ, સન્તકૈ કામ રહેછ । ઇમાન્દારી હોસ્ટ ત યસ્તો । કસૈલાઈ ભ્રમમા પાર્ને ઉદ્દેશ્ય નભએકો નૈ વાસ્તવમા ધ્યાન નિર્દેશક વા ગુરુ હુનસક્છ । કિનકિ ધ્યાની સકાઉનુકો અર્થ નૈ સ્વયંમૂકો આંખા ખોલાઉનુ હો, ભ્રમમા પાર્નુ હોઇન ।

બુદ્ધલે આફનો ગલીલીલાઈ આફૈલે સ્વીકાર્નુ પર્દ્ધ ર સમય અનુસાર સુધાર્નુ પર્દ્ધ ભને શિક્ષા પ્રચારમા લ્યાનુભએર પ્રાયશિચ્યતકો ઉત્તમમગ દેખાઉનુભયો ભને જીવન સુધાર ગર્ન સુવર્ણ અવસર પનિ દિલાઉનુભયો । આફનો જીવન આફૈલે સુધાર્ને પ્રવૃત્તિલે નિર્દોષલાઈ દોષ દિને દાનવવૃત્તિ વા આત્મકાવદ પ્રથા હટચો ભને ગલીલીલાઈ સુધારેર માનસિક શાન્તિ પ્રાપ્ત ગર્ન સરલ ભયો । ફલસ્વરૂપ સફલતાતિર અગ્રસર હુંદૈ મહાપુરૂષ બન્નસક્િને ભયો । યસરી બુદ્ધલે શોષણરહિત સમાજકો જગ બસાઉનુભયો । યો થિયો ઉહાઁકો ન્યાયસમ્મત ક્રાન્તિ । અસ્તુ॥ શાલ

जातभन्दा आचरण ठूलो

कोण्डन्न

जातीयता, जातीय बन्धन, जातीय भेदभाव, कहर जातिवादजस्ता जातीय अतिवाद अद्यावधि हावी भइरहेकै छ। सामाजिक परिवर्तन एवं विकाससँगै जातीय अतिवादलाई प्रोत्साहित नगरी दुरुत्साहित गरिनुपर्यो। तर विडम्बना जातीय अहंभावलाई जीवनको अभिन्न अङ्ग मान्ने प्रवृत्तिका कारण कानूनतः, सिद्धान्ततः: जातीयतामा कहरता हुनु तुँडैन भन्ने जपना गर्न त सिक्यौं, तर व्यवहारमा पूर्णतः लागू गर्न सकेका छैनौं। जातीय छुवाछूतको भेदभावका कारण सामाजिक तथा धार्मिक असमानता मात्र होइन, राजनीतिक क्षेत्रमा समेत अद्यावधि पिछिएको वर्ग, सीमान्तर्कृत दलित आदि वर्गअन्तर्गत समावेश गरिएका छन्। जातीय उँचनीचताको भेदभाव, जातीय छुवाछूतका कारण सार्वजनिक धारामा छोएको, इनार प्रयोग गरेको निहुँमा पिटिने, बैझ्जति खप्तुपर्ने, गाउँसहरबाट लखेटिनु पर्ने अमानवीय घटना अफै पूर्णतः बन्द हुन सकेका छैनन्।

जातीय कहरता, जातीय अन्धता, जातीय अतिवाद युग्मौ युग्मेखि परम्परागत रूपमै अगाडि बढिरहेको सामाजिक, साँस्कृतिक, धार्मिक रोग हो। यस रोगले कसैको हित गर्दैन भने यसले आपसमा विभेद गरी सामाजिक, धार्मिक तथा राजनीतिक संरचनामै अस्तव्यस्तता कायम गरिदिने हुन्छ। एकाइसौं शताब्दीमा आइपुगदा समेत जातीय अन्धतालाई व्यवहारतः चटककै छोड्न सक्नेहरु छैनन्। जबसम्म हामी कुनै न कुनै रूपले जातीय अन्धतामै पिल्सिएर त्यसैलाई सही मानी जातीय अहंकारलाई प्रदर्शन गर्नमै हावी भइरहेका हुन्छौं, तबसम्म हाप्रो धार्मिक आध्यात्मिकतामा प्रश्न उठिरहने छ। वैधानिकताकै कुरा गर्न हो भने २०२० को मुलुकी ऐनदेखि ऐतिहासिक संविधानसभाबाट जारी नेपालको संविधान-२०७२ को भाग-३को मौलिक हक र कर्तव्यअन्तर्गत छुवाछूत तथा भेदभाविरुद्धको हक (भाग-१) मा “राज्यले नागरिकहरुका बीच धर्म, वर्ण र जात, जाति, लिङ्ग, उत्पत्ति, भाषा वा वैचारिक आस्था वा तीमध्ये कुनै कुराको आधारमा भेदभाव गर्नेछैन।

- एउटै समाज वा भौगोलिक क्षेत्रमा रहेर एउटै शारीरिक बनौट, एउटै संस्कृति, धर्म र भाषा भएका हामीबीच पनि एकआपसमा फलानो ठूलो जात, फलानो सानो जात भनेर उँचनीचको भेदभाव गर्नुजस्तो विधिव्यवहारप्रति हामी आफै सचेत हुने कहिले? अझै हामी ठूला जातिका भनाउँदाहरुले पशुपन्थी, कीराफट्यांग्रालाई छुनु हुने, कुकुरलाई सँगै परिवारका सदस्यकै व्यवहार गरी अझ म्वाइ समेत खानु हुने तर सानो वा अछूत बनाइएका मान्छेलाई भने सँगै उठबस, खानपान गर्न नहुने, उनीहरुले छोएको पानी समेत अशुद्ध हुनेजस्तो धारणालाई कहिलेसम्म काखी च्यापेर बस्ने?

जातीय विभेदलाई कुनैपनि किसिमले प्रोत्साहन गर्न पाइने छैन, जातीय आधारमा छुवाछूत गरी कुनैपनि कार्यस्थलमा कुनै प्रकारको भेदभाव गर्न पाइने छैन, त्यसो भएमा गम्भीर सामाजिक अपराधको रूपमा कानूनबमोजिम दण्डनीय हुने” भनी स्पष्ट उल्लेख गरिसकेको छ।

एउटै समाज वा भौगोलिक क्षेत्रमा रहेर एउटै शारीरिक बनौट, एउटै संस्कृति, धर्म र भाषा भएका हामीबीच पनि एकआपसमा फलानो ठूलो जात, फलानो सानो जात भनेर उँचनीचको भेदभाव गर्नुजस्तो विधिव्यवहारप्रति हामी आफै सचेत हुने कहिले? अझै हामी ठूला जातिका भनाउँदाहरुले पशुपन्थी, कीराफट्यांग्रालाई छुनु हुने, कुकुरलाई सँगै परिवारका सदस्यजै व्यवहार गरी अझ म्वाइ समेत खानु हुने तर सानो वा अछूत बनाइएका मान्छेलाई भने सँगै उठबस, खानपान गर्न नहुने, उनीहरुले छोएको पानी समेत अशुद्ध हुनेजस्तो धारणालाई कहिलेसम्म काखी च्यापेर बस्ने? यसमा पुर्नविचार गर्न समय कहिले आउने हो? सानो जातका भनाउँदाहरुले छोएको पानी नचल्ने, अनि आफ्नो स्वार्थपूर्ति गर्ने सवालमा कुनै खाना

चल्ने वा कुनै नचल्ने, यो कस्तो विडम्बना हो ! सफासुग्धरकै विषय किन नहोस्, श्रम-सीप चाहिँ चल्ने, अझ चिकित्साक्षेत्रमा ब्लड बैड्को संकलित रगत प्रयोग गर्दा हुने तर व्यवहार भने उही पुरानै मान्यतालाई निरन्तरता दिनु कतिको सुहाउँछ, यो विचारणीय प्रश्न हो ।

मानिसहरूमा को शूद्र को उच्च भन्ने बारेमा बुद्धको उपदेशात्मक सन्देशसहितको कथात्मक घटनाक्रम अद्यावधि चिन्तनीय एवं अनुकरणीय भएको हुँदा पाठलाई बढी स्पष्ट होस् भनी परिवर्तन चाहनेहरूका लागि प्रेरणात्मक उपदेश प्रस्तुत गर्नु प्रासङ्गिक हुनसक्छ ।

- (सुत्तनिपात १४२, वसल-सुत)

एक समय श्रावस्तीस्थित अर्णिक भारद्वाज ब्राह्मणको घरमा आहुतिको लागि आगो बालिराखेकै समयमा तथागत बुद्ध त्यहाँ पुगे । बुद्धलाई गाली गलौज शैलीमा रोक्न खोजे- “हे मुण्डक, हे श्रमणक, हे वसलक (वृषल, शूद्र) त्यहीं बस ! त्यहीं नै बस !”

कडा शब्द सुनेर पनि शान्त-सौम्य मुद्रामा बुद्धले जवाफ फर्काए-

- “हे ब्राह्मण ! कस्तो काम गर्नेलाई र कसलाई वसल (वृषल) भन्दछन् भन्ने कुरा तिमीलाई थाहा छ ?”

- “भो गौतम ! थाहा छैन । कसलाई वृषल (शूद्र) भन्दछन्, कस्तो काम गर्नेलाई वृषल भन्दछन् केही पनि थाहा छैन । बरु तपाईंले “कसलाई र कस्तो गर्नेलाई वृषल भनिन्छ” भन्ने धर्मोपदेश दिनुभए बेश हुने थियो” भनी ब्राह्मणले विन्ति गरे ।

उनको अनुरोधपछि तथागतले “जातिले ब्राह्मण हुँदैन, कर्मले नै ब्राह्मण हुन्छ” भनी उपदेश दिए :-

“न जच्चा वसलो होति, न जच्चा होति ब्राह्मणो । कम्मना वसलो होति कम्मना होति ब्राह्मणो ॥”

अर्थात्- “जातिले वृषल (शूद्र) हुँदैन, न त जातिले नै ब्राह्मण हुन्छ । कर्मले नै वृषल (शूद्र) हुन्छ, कर्मले नै ब्राह्मण पनि हुन्छ ।”

१. “जो मानिस क्रोधी, वैरी, पापी र मिथ्यादृष्टि भएको हुन्छ,”
२. “जसले योनिज र अण्डजलाई हिसा गर्छ, प्राणीमाथि दया गर्दैन;
३. “जसले गाउँ, निगममा चोरी डकैती मारपीट गर्दछ;”
४. “गाउँ वा जङ्गलमा बस्नेहरूले ‘यो मेरो हो’ भनी ममत्व गरिराखेको वस्तुलाई जसले चोरी गरी वा

खोसेर लिन्छ;”

५. “जो अर्कासँग ऋण लिन्छ र पछि साहूले सो ऋण माग्न आउँदा तिम्रो ऋण कहाँ छ र !” भन्दै भाग्दछ,”
६. “जसले कुनै वस्तु लिने लालसाले बटुवाहरूलाई कुटपिट गरेर केही वस्तु लिन्छ;”
७. “जसले, आफ्नो कारणले वा अर्काको कारणले अथवा धनको कारणले, साक्षी बकाउँदा ‘भूटो बोल्दछ;”
८. “जो मानिस, ज्ञातिको वा साथीको स्त्रीलाई जबर्जस्ती वा वासनाजन्य प्रेमले राख्दछ;”
९. “जो समर्थ भएर पनि आफ्ना असमर्थ वृद्ध आमा-बाबुलाई भरण पोषण गर्दैन;”
१०. “जसले, आमा-बाबु, भाइ-बहिनी अथवा सासुलाई पिटदछ वा गाली गर्छ; त्यस्तालाई ‘वृषल’ भनिन्छ भनी जान ।”
११. “जसले, अर्थ (हित) को कुरा सोऽवा अनर्थ (अहित) कुरा बताउँछ अथवा अस्पष्ट शब्दमा बताइदिन्छ;”
१२. “जसले, पाप कर्म गरी, ‘अर्खले थाहा नपाओस’ भन्ने इच्छा गर्दछ;”
१३. “जसले, परकुलमा गई राम्ररी खाएर आफू कहाँ आउँदा ख्वाउन चाह्दैन;”
१४. “जसले ब्राह्मणलाई, श्रमणलाई अथवा अरु याचकलाई मृषावादद्वारा भुक्याउँछ;”
१५. “जसले, खाने बेलामा उपस्थित हुन आउने ब्राह्मण वा श्रमणलाई केही नदिई उल्टै गाली गर्दछ;”
१६. “जो कुनै चीजमाथि मोहित भई त्यो चीज लिनको निमित्त असत्य बोल्दछ;”
१७. “जो आफूलाई बढाई अर्कालाई होच्याएर, अहङ्कार भई नीच काम गर्दछ;”
१८. “जो रिसाहा, लोभी, नीचवृत्ति, कञ्जुस, छली, निर्लज्जी, कुकर्म गर्नमा डर मान्दैन;”
१९. “जसले बुद्धलाई, उनको श्रावकलाई र परिव्राजकलाई अथवा गृहस्थीलाई निन्दा गर्छ;”
२०. “जो अरहत् नभइक्न पनि ‘अरहत् हुँ भन्दछ, त्यो, ब्रह्मलोकसहित सबै लोकको निमित्त चोर हुन्छ । यही नै सबैभन्दा अधम ‘वृषल’ हो ।’ भनी वृषल (शूद्र) सम्बन्धी उत्त बीस प्रकारका कुराहरू भगवान् बुद्धले बताए ।

यसरी जातले होइन, कर्मले मानिसको मूल्यांकन

हुनुपर्छ भन्ने बुद्धिमत्ता देशित उपदेश सुनिरहेका अग्निक भारद्वाज ब्राह्मण प्रभावित भए, उनको हृदय परिवर्तनलगतै उनले बुद्धसमक्ष शरणागमनको लागि प्रार्थना गरे :-

“धन्य, भो गौतम ! धन्य, भो गौतम ! घोटो परेकोलाई उत्तानो पारिदिँदा, अङ्घारोमा तेलको बत्ती राखिदिँदा— आँखा हुनेहरूले रूप देखेकै तपाईं गौतमले मलाई अनेक प्रकारबाट धर्मप्रकाश गरिदिनुभयो । अब म तपाईं गौतमको शरण पर्छु, धर्म र भिक्षुसङ्घको पनि । आजदेखि तपाईं गौतमले मलाई आजीवनसम्म शरणमा आएको उपासक हो भनी स्वीकार गर्नुहोस् !”

यसरी नै कुनैबेला सुन्दरिक भारद्वाज ब्राह्मण ठूलो यज्ञमा लागिरहेका बेला कोही कोही ब्राह्मणहरू पनि केशमुण्डन गर्न प्रभावित भएका थिए । यिनीहरूलाई कसरी ब्राह्मण भन्ने? ब्राह्मण भन्ने आधार नै छैन भन्ने बहस चल्यो । एकदिन बुद्धसमक्ष तपाईंको जाति के हो? भनी सुन्दरिकले सोधे । -(संयुतनिकाय १.१.१९५, सुन्दरिकसुत)

बुद्धले जवाफमा भने- “न म ब्राह्मण हुँ, न क्षेत्री हुँ, न वैश्य हुँ, न त म अर्लु केही नै हुँ । केश मुण्डन गरी अकिञ्चन र अनासक्त भई पूर्ण रूपले शान्त भई विचरण गरिरहेको छुँ । हे ब्राह्मण ! अनावश्यक गोत्रको विषयमा अल्पेर तिमी किन यस्तो प्रश्न सोधिरहेका छौ?”

भारद्वाजले जवाफमा भने- “म ब्राह्मण हुँ, त्यसैले तपाईं ब्राह्मण हो कि होइन भनी सोधेको ।”

बुद्धले सम्झाउँदै भने- “तिमी यज्ञ गर्दैछौ, यसको सफलताको लागि कोही शान्त, ऋषिमुक्त, निष्पापी, तृष्णारहित महाज्ञानी योग्य पात्रसँग तिमीले जातिका बारेमा होइन, बरु धर्मसम्बन्धी महत्त्वपूर्ण प्रश्न सोध । कुरा बुझेमा यसले तिम्रो कल्याण र भलाई हुनेछ ।”

ब्राह्मणको मनमा कुरा खेल्यो, आफू यज्ञरत भएको हुँदा यज्ञ कसरी सफल हुन्छ?, योग्य पात्र भनेको के होला? भन्ने जिज्ञासा उब्जियो र बुद्धसमक्ष सोधन भ्याए ।

वास्तवमा जातिले आचरण जान्न सकिने हुँदैन, कसै कसैले अनुमानकै भरमा केही भन्नु त्यो बेरलै कुरा हो । त्यसैले बुद्धले- “मा जाति पुच्छ, चरणञ्च पुच्छ - जाति होइन, आचरण सोध । योग्य पात्रका लागि कसैको जाति होइन, उसको आचरणसम्बन्धी जानकारी लिनु उत्तम हुन्छ ।” भन्ने स्पष्ट पारे ।

वास्तवमा आज हरेक मुलुकमा संवैधानिक रूपमा जातीय छुवाछूत खतम भइसकेका छन् तर पनि अझै त्यही छुवाछूतकै कारण समाजको एक विशेष समुदायलाई अधिकारहरूबाट विचित गरिन्छ, जुन सम्भावना र अवसर हुन्छन् त्यसबाट विचित गरिन्छ भने यस्तो अमानवीयपन हावी भएको ठाउँमा बुद्धका उपरोक्त सन्देशमूलक शिक्षा जन-जनमा पुन्याउनु अत्यन्त आवश्यक छ, तब मात्र कुनै पनि राष्ट्रले प्रगति गर्ने छ । यसरी जन्म वा कर्ममध्ये कुनचाहि मान्यताअनुरूप उच्चनीचपनलाई पहिचान गर्ने हो भन्ने मुद्दाको किनारा हामी आफैले स्वतन्त्र मनस्थिति एवं विधिव्यवहारले गर्नु आजको आवश्यकता हो । वास्तवमा शारीरिक संरचनागत रूपमा भन्नुपर्दा जन्मले त सबै मनुष्य जाति एकै हुन् । उनीहरूले गर्ने कर्मका आधारमा गुण र दोषको पहिचान गरिनुपर्यो । जे होस् त्यतिबेला समाजमा प्रचलित जातीय उच्चनीचताविरुद्ध देशना गरिएका उपरोक्त बुद्धका उपदेश सामाजिक रूपान्तरणका लागि प्रभावकारी उपदेश हुन्, जुन आजको यो परिवेशमा पनि त्यात्तिकै सान्दर्भिक, समयसापेक्षिक, महत्ता र विशेषताले भरिएको छ ।

पाप कर्म (अकुशल कर्म) कहिल्यै नगर्नु

पुण्य (कुशल कर्म) गर्दै जानु ।

आफ्नो चित्तलाई (मन) शुद्ध गर्नु

यहि नै बुद्धको उपदेश हो ।

विश्व मोटर ट्रेडर्स

ख-२, ४०८, पुतलिसडक, काठमाडौं, नेपाल ।

फोन नं.: ४४३३४८९, ४०३००४४, ०९२२९२२३०

E-mail: vishwamotor@gmail.com

टोयोटा, मित्सुबिसि, निशान, इसुजु, सुजुकि इत्यादि

गाडिका पार्ट्सहरूको लागि सम्पर्क गर्नुहोस् ।

प्रणाली र श्रद्धाबीच दुष्टात्मक अवस्था

शुभरत्न शाक्य

नेपालमा थेरवाद बुद्धधर्मसम्बद्ध संघसंसथाहरू निर्माण कार्यक्रमहरूको तर्जुमा र कार्यप्रणाली गर्ने प्रक्रिया सम्भवतः सबै श्रद्धाको आधारमा सञ्चालित छन्। कुनै कुरामा सुझाव सल्लाह दिन गयो भने “हामीले तलब खाएर काम गरेको हो र?” भन्ने प्रश्न तेरिने। किताब लेखेर बेच बस्यो भने “यो किताब धर्मदान गर्नुपर्छ” भन्ने बानी रहेको छ। यसरी सबै कुराहरू प्रवर्जित-त्यागी-श्रमणप्रतिको श्रद्धा र बुद्धशिक्षाप्रति श्रद्धाको भरमा कार्यसम्पादन गरिने गरेको छ। पछि बरू प्रणाली मिचेर काम गरेको कारणले गाली खानु परे पनि अन्यो श्रद्धा र घोडाले दाँतले च्यापेपछि नछोडे जस्तै गर्छ भनेपछि प्रमुख कार्यकारी व्यक्तिले गरेर छाड्छन्। कहिलेकाहिं बरू तलब लिएर काम गर तर जवाफदेही र पारदर्शी ढङ्गले काम गर भन्न मन लागेको होला। कतिलाई धर्मदान गर्दै जाँदा धर्मदान गर्न सहयोग गर्ने दाताहरू भेटाइएला। जस्तै संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर भन्ते, दोलेन्द्ररत्न शाक्य आदि लेखकहरू सँैधै धर्मदान गर्नुहुन्छ। उहाँहरूलाई धर्मदान गर्न सहयोग गर्ने दाताहरू पनि छन्। श्रद्धापूर्वक सोच्ने हो भने यो सही छ। तर प्रणालीगत रूपमा एकपटक सोच्नुहोला उहाँहरूले लेखुभएको किताबमा मूल्य नतोकिर्दिंदा करै अवमूल्यन

- परियति १० वर्षसम्म पढ्दा पनि “त्रिपिटक परिचय” भन्ने ऐटा पाठ पनि पढ्न पाएको थिएन। यस्तो अवस्थाले मलाई यस्तो प्रश्न जन्मायो कि Monastic Education राम्रो कि Academic? घोकन्टे विद्या राम्रो कि विश्लेषनात्मक Creative र Critical Analysis? यी यस्ता धेरै अन्तरद्वन्द्वहरूले मनमा ठाउँ लियो।

पो भयो कि? मानिसहरू सितौमा पाएको माल भनी घरको एक कुनामा त्यक्तिकै थन्काएर राखेकि!? यी प्रश्नहरूको उत्तर खोज्ने कि नखोज्ने?

आज महाप्रज्ञा गुरुको किताबको अवस्था पनि त्यस्तै छ। सन सायमीले अनुवाद गर्नुभएको “बौद्धिष महाप्रज्ञाको आत्मकथा”। चुनु थापा, रशना शाक्य प्रमुख उपासक उपासिका मिलेर प्रकाशनमा ल्याए। सुरुको भाग १ र भाग २ मा मूल्य तोके त्यसैले खासै कसैले किनेनन्, यो कुरा मलाई राम्ररी अनुभव छ किनकी म आफै धेरै पटक किताब बेच्नको लागि बसेको थिए। किताब देख्ने वित्तिकै पाठकहरूले ज्याल चुहाउँथ्यो। तर धर्मदान होइन बिक्रिमा भनेपछि किन्दैनथे। किताबको मूल्य U.F.C. र K.F.C

बुद्धको जन्मभूमि राष्ट्र नेपालमा सुख-शान्ति फैलिरहोस् ।

सम्पूर्ण नेपालीहरूमा धार्मिक चेतना विकास होस् ।

सुनौलो कीर्तिपुर बवत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

नगाउँ दोबाटो, नयाँ बजार, कीर्तिपुर

Restaurant को एक प्लेट मःमः; चाउमिन, अमेरिकन चप्सि वा हाकानुडलभन्दा धेरै सस्तो थियो तेश्रो भाग Free मा धर्मदान भनेर छाप्यो घर घरमै आएर लिन आउनेहरू छन् । तर पहिलो भाग र दोश्रो भाग नपढी तेश्रो भाग मात्र पढ्नदिनु पनि अपचारोमा पन्यो । अन्ततः सबै किताब च्यूनतम मूल्यमा सबैलाई उपलब्ध गराउने भनेका छन् ।

अमेरिका जस्ता विकसित राष्ट्रमा सोच र खोजका किताबहरू धेरै पढ्छन् । "बृहत सोच, अपराजित सोच" त्यसैले "Nothing is Free in America" भन्ने उखान वा भनाई नै छ । अर्थ व्यवस्थाले प्रणालीगत सुधार र सामाजिक र मनोवैज्ञानिक ढङ्गले व्यक्तिमा वस्तुप्रतिको रुची सधाउँछ । कुनै किताब उच्च मूल्यमा खरिद गर्नुस् पढ्ने जाँगर आफै जुट्ठ । मेरो आफै अनुभवमा पनि स्वयम्भू परिक्रमा गर्ने क्रममा किन्डोलको नागार्जुन बुक स्टोरभित्र छिरै । सारनाथको 7 Star University सात तारे तिब्बेतन विश्वविद्यालयबाट बुद्धधर्मसम्बन्धी गहन अध्ययन गरेर डा. ठाकुरसेन नेगीले लेख्नुभएको वज्रयानी अनुत्तर योग, प्रो. रामशङ्कर त्रिपाठीको "बौद्ध-दर्शन प्रस्थान" र आचार्य ज़लछेन नामडोलले लेख्नुभएको "महाविपश्यना" करिब १५०० रुपैयामा किनै । एउटा राम्रो व्यागमा राख्येर दिनुभयो घरमा पुग्ने वित्तिकै पढ्न सुरु गरें । सायद यस्तै अनुभव अन्य पाठकले पनि गरेको हुनुपर्छ । विद्यार्थीहरूले खोजी खोजी किताब अध्ययन गर्नुपर्छ । अरुसँग सापटी लिएको किताब एकपटक मात्र पढिन्छ पछि फिर्ता दिनुपर्ने हुन्छ । धर्मका किताबहरू एकपटक पढेर पुग्दैन, पटक पटक पढ्नुपर्छ । उपन्यास, कथाहरू एकपटक पढे पनि पुग्नसक्छ तर धर्मको किताब त्यसरी पढेर पुग्दैन ।

प्रणालीकै कुरालाई फेरि जोडौं । नेपाल बौद्ध परियतिको कक्षा १० को परीक्षा दिन गएको थिएँ । ध्यान शिविरमा बस्यो भने १० मार्क प्रयोगात्मक दिन्छ भन्नुभयो । ठिकै छ भनी २२ दिनसम्म धर्मशृङ्खला बिताएँ । १० दिवसीय भोलेन्टर भएँ । त्यस्को कुनै मूल्याङ्कन भएन, ९ मार्कले अभिधर्ममा फेल भएँ । पछि यस्तो किन भनी सोध्दा प्रयोगात्मक अङ्क अर्को वर्षदेखि मात्र जोडिन्छ भने । परीक्षा नतिजा निकाल्नेहरू सबै

श्रद्धाको भरमा काम गर्ने, हतार हतार परीक्षाफल निकाल्न खोज्ने । एकपटक मातातीर्थ विहारको परीक्षाफल निकाल्न बिर्सेछ अनि भिक्षु पियदस्तीले राजिनामा पत्र दिनुभयो । उहाँ मातातीर्थको केन्द्राध्यक्ष हुनुहुन्थ्यो । परीक्षामा अनुत्तीर्णहरूको नाम प्रकाशित नगरे पनि हुन्थ्यो । मेरो नाम सबैभन्दा प्रथम अङ्क अगाडि र अनुत्तीर्ण भनि राखियो । मैले सबै जनालाई गुनासो पोख्ये परीक्षा कमिटीका सबैको फोन नम्बरमा डायल गरे र मलाई तपाईहरूको कामप्रति असन्तुष्टि छ भने, उहाँहरूले मेरो सुभावलाई सकारात्मक रूपमा लिनुभयो । आशा गराँ मैले भोगेको कुरा अरुले भोग्न नपरोस् ।

कतिपय कुरामा श्रद्धाले अनुशासित बनाउँछ भने कतिपय परिस्थितिमा मानिसलाई अराजक बनाउँछ । "मायाविलिचाँ तेप घये पुइगु" भनेजस्तै माउसुलिले धैंटो च्याप्ने प्रवृत्ति अनि सबै कुरा व्यक्ति विशेषको विशेषाधिकार बमोजिम हुनुपर्छ भन्ने कुरा वर्तमान लोकतान्त्रिक समाजमा कतिको न्यायोचित होला ।

म हाल त्रिवि. मा बौद्ध विभागमा Buddhist Studies मा अध्ययनरत छु । First Semester सकियो । ६ महिनामा सम्पूर्ण त्रिपिटकको परिचय, अद्वकथा, अनुपिटक, बौद्ध-दर्शन, नेपाली बौद्ध कला, वस्तुकला, प्रतिमा लक्षण, गान्धार र मथुरा कला, बौद्ध इतिहास, आदि पढ्न सकियो । ती सबै कुराहरू परियति १० वर्षसम्म पढ्दा पनि "त्रिपिटक परिचय" भन्ने एउटा पाठ पनि पढ्न पाएको थिएन । यस्तो अवस्थाले मलाई यस्तो प्रश्न जन्मायो कि Monastic Education राम्रो कि Academic? घोकन्टे विद्या राम्रो कि विश्लेषनात्मक Creative र Critical Analysis? यी यस्ता धेरै अन्तरद्वन्द्वहरूले मनमा ठाउँ लियो ।

वास्तवमा श्रद्धा यदि बोधिसत्त्वको जस्तो प्रज्ञायुक्त आगम श्रद्धा भए, त्यो आफैमा प्रणाली बन्थ्यो । "महोसध पण्डित जातक" दशौं पटक पढे भन्दैमा व्यक्तिको प्रशन्न श्रद्धा आगम श्रद्धामा नबदलिँदो रहेछ । वर्तमान परिस्थिति नियाल्दा एउटा राम्रो प्रणाली बसाउन अर्को पिँडीलाई हस्तान्तरण गर्दासम्म १०० वर्षसम्मको सोच-योजना बनाएर जानुपर्छ जस्तो लाग्छ ।

जीवन सफल पार्न अपनाउनु पर्ने धर्म

लोकबहादुर शाक्य

बुद्धधर्म र संघलाई कृतज्ञतावश श्रद्धा प्रकट गर्न पूजाअर्चना गरेजस्तै अनेक मात्राका ऋद्धिसिद्धि, शक्ति र ज्ञान सम्पन्नविभिन्न देवशत्तहरूलाई पनिपूजाअर्चनागर्दछ भने बुद्धधर्मले कसैलाई निषेध गरेको छैन । तर सम्यक् दृष्टिवाला बुद्धधर्मवलभीले अनित्य, दुःख र अनात्माका सर्वव्यापी नियमबाट कोहीपनिअपवाद छैन भन्ने कुरालाई सदैव स्मरण गर्नु पर्दछ र केवलश्रद्धा, अर्चना, पूजापाठ, भक्ति उपासनाबाट नै मुक्ति निर्वाण पाइन्छ भन्ने गलत धारणालाई पन्छाउन सक्नुपर्दछ । बुद्धशासनको उदयकालमा शील, समाधि, प्रज्ञासहितको उच्चस्तरको लोकोत्तर प्रज्ञाले सीधै निर्वाणलाई नै प्राप्तगर्नसक्ने सुअवसर सुलभ भइरहेको बेलामा स्वयं निर्वाणलाई लाभगर्न सदुपयोग हुनसक्ने दुर्लभ मनुष्यजीवनको समय अन्यकाम कुरामा खर्च गर्नु कत्तिको हितकारक र बुद्धिमत्तापूर्ण हुन्छ भन्ने प्रश्नचाहिँ भिन्नै प्रश्न हुन्छ । श्रावक प्रत्येक बुद्धयान (महायान) तन्त्रमन्त्र सहजयान समेत अनेक यान र सम्प्रदायमा विभाजित बुद्धधर्म सबैले विलक्षण धर्म-स्वभावलाई मान्यता प्रदान गर्नको साथै निर्वाण धर्मलाई लाभ गर्नुलाई नै आफ्नो अन्तिम लक्ष्यको रूपमा मानिआएको पाइन्छ । भिन्नता छ भन्ने सो लक्ष्य प्राप्तगर्न अपनाइने मार्गमा छ, तरिकामा छ, विधिविधानमा छ, तिनका प्राथमिकता निर्धारणमा छ ।

मानवजातिको लागि सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण विषय

- विज्ञानले वस्तुगत अध्ययन र अनुसन्धानको परिणामबाट मानिसका केही धारणा, धार्मिक अन्धविश्वास र कोरा कल्पनालाई गलत सावित गरिएको छ भने यथार्थ रूपमा देखापरेको धर्म-दर्शनलाई वैज्ञानिक विश्लेषणबाट सत्य सावित गरिदिएको पाईन्छ । सिद्धार्थले पनि उसबेला देखापरेका धर्म-दर्शन व्यवहारलाई गम्भीर रूपमा चिन्तन मनन गरेर मानवलाई सर्वश्रेष्ठ मानिसमा परिणत गर्नको निम्न शील, समाधि र प्रज्ञाको आधारले बुद्धधर्म र सिद्धान्त अपनाएको पाइन्छ ।

केही छ भने स्वयं मानिस नै छ भनी प्रसिद्ध पश्चिमाविद्वान् कविले भनेको थियो । आजपनि सत्य यही छ । आधुनिक विज्ञानको द्वितीय विकासको गतिको बाबजूद पनि मानव जातिको लागि अझै संसारको उत्पत्ति र विनाशको विषयजाति रहस्यपूर्ण छ, त्यतिकै रहस्यमय विषय मानिस स्वयंको उत्पत्ति र विनाशको विषय रहिरहेकै छ । रोहितस्स देवपुत्रको प्रश्नको जवाफमा (अंगुत्तरनिकाय, चतुर्क्कनिपात, रोहितस्स देवपुत्रसम्बन्धी) भगवान् बुद्धले पनि भन्नुभएको थियो- “आयुष्मान् ! यही साडे तीन हात भएको लामो संज्ञायुक्त शरीरमा नै म लोक (संसार) को प्रज्ञप्त गर्दछु, लोक-समुदयको लोक-निरोधको र लोक-निरोधतिर

प्रत्येक शुक्रवार सामूहिक ध्यान

बनेपास्थित बौद्ध वृद्धाश्रममा प्रत्येक शुक्रबार दिउँसो २:०० बजेदेखि ३:०० बजेसम्म सामूहिक विपश्यना ध्यान कार्यक्रम संचालन भइरहेको छ । ईच्छुक महानुभावहरू सहभागि हुनसक्नेछ ।

सम्पर्क : राज शाक्य

बौद्ध वृद्धाश्रम, बनेपा

फोन: ०११-६६२८४९, (तीन दोबाटो हुँदै नालाजाने ध्यानमार्ग)

लैजानेवाला मार्गको प्रज्ञाप्त गर्दछु ।" यसबाट पनि सम्पूर्ण ज्ञानको प्रारम्भ मानिसमै हुने तथ्य प्रष्ट हुन्छ ।

अन्तर्मुखीधर्म र दर्शनले संसार र मानिसको रहस्यको व्याख्या गर्न विभिन्न सिद्धान्त र मतहरू प्रतिपादन गरेकै बहिर्मुखी आधुनिक विज्ञान पनि विगत केही शताब्दीदेखि प्रकृति, मनुष्य र संसारकै रहस्यहरूको खोजीमा सकृय रूपमा संलग्न रहिआएको छ । भौतिक एवं रसायन शास्त्रको क्षेत्रमा भएको महान् प्रगतिले आजको मानव समुदायलाई संसार, प्रकृति र यिनका उपलब्धिहरूका बारेको ज्ञानमा ढूलो बृद्धि भएको छ भने जीव विज्ञान, जनन विज्ञान (Genetics) र आनुवंशिक इन्जिनियरिङ (Genetic Engineering) को क्षेत्रमाझएको अभूतपूर्व विकासबाट अचेतन, अर्द्धचेतन र सचेतन प्राणीहरूको उत्पत्ति, सन्तती र विकासको विषयको मानव ज्ञान राशीमा पनि अप्रत्याशित रूपबाट अभिवृद्धि भएको पाइन्छ । आज समय र दूरी माथिको मानिसको अधिकार र नियन्त्रण बढ्दो छ । स्थूल र सूक्ष्म, आन्तरिक र बाह्य शक्तिमाथिको मानिसको ज्ञान र पहुँच फैलिंदो छ । अन्तरिक्ष, आकाश र कालको खोजी बढ्दो मात्रामाजारी छ । आजको मानिस एक पृथ्वी, एक सौर्यमण्डल र एक ज्योतिर्मण्डल विषयको ज्ञानमा मात्र सीमित परिमित छैन । बल्कि यस संसारमा सयौं हजारौ अल्पाखौं ज्योतिर्मण्डलहरू विद्यमान छन् भन्ने कुराको ज्ञान र आभास आजको मानिसलाई छ ।

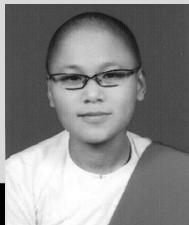
बुद्ध-जीवनीको सिलसिलामा ठाउँ ठाउँमा वर्णन गरिएका बुद्ध-जन्मसम्बन्धी असाधारण घटनाबाट प्रकम्पित दशहजार लोकधातु र असंख्य चक्रवालको अस्तित्व र प्रभावलाई आजको वैज्ञानिकले वैज्ञानिक खोजकै क्रममा छिटै प्रमाणित गर्ने स्थिति नआउला भन्न सकिन्न । धर्म र दर्शनले आन्तरिक साधन र प्रज्ञा ज्ञानका आधारमा प्रतिपादन गरेका कतिपय कुराहरूको सत्यतालाई प्रमाणित गर्ने वा अन्यथा सावित गर्ने अवस्थामा आज विज्ञान आइपुगेको छ । आजको विज्ञानले आफ्ना सिलसिलावद्व वस्तुगत अध्ययन र अनुसन्धानको परिणामबाट कतिपय मानिसका पुराना धारणाहरू, धार्मिक अन्धविश्वासहरू र कोरा अनुमान र कल्पनाहरूलाई गलत र निःसार प्रमाणित गरिदिएको छ भने कतिपय धार्मिक र दार्शनिक मान्यताहरू र विश्वासलाई वैज्ञानिक विश्लेषणबाट समेत सत्य सावित गरिदिएको पनि छ । किनभने विज्ञानले कुनैपनि कुरालाई यसको बाह्य स्वरूपको भरमा मात्र मोहित भई वा पूर्वाग्रहद्वारा पीडित

भई स्वीकार वा अस्वीकार गर्दैन । बरू त्यस कुरालाई केलाई, फारी र अनेक प्रकारकाप्रयोग र परीक्षण गरी निस्केको तथ्यलाई विश्लेषण गरेर मात्र वैज्ञानिक कुनैपनि कुराको निस्कर्षमा पुग्दछ र ग्रहण गर्दछ ।

भौतिक क्षेत्र र रासायनिक क्षेत्रमा आज विज्ञानले ढूलो विकास गरिसकेको छ । सामान्य व्यक्तिको मांसचक्कुको अगाडि हाड, छाला, मासु, सुनचाँदी, माटो, ढुंगा, फलाम, हावा, पानी, किरण आदिको रूपमा देखिने भौतिक पदार्थलाई सूक्ष्माति सूक्ष्म रूपमा विभाजित गर्दै केलाउँदै लपी सूक्ष्मदर्शक यन्त्रको सहायताले विज्ञानले प्रत्येक पदार्थलाई कणकणमा, अणुअणुमा र विद्युत तरङ्ग स्वभावका परमाणु परमाण्डमा मात्र विभाजन गर्न सफल भएको होइन, सामान्य सूक्ष्मदर्शक यन्त्रको सहायतासम्मले पत्तालगाउन सकिने अति सूक्ष्मरूप परमाणुलाई पनि आजको विज्ञानले गणित, अति सूक्ष्मदर्शक विशिष्ट यन्त्र र रासायनिक प्रकृयाको आधार लिई ती विद्युत तरङ्ग स्वरूपका परमाणुलाई इलेक्ट्रोन, प्रोटोन र न्यूट्रोनजस्ता विद्युत गति वा तरङ्गसम्ममा विश्लेषण गर्न सफल भएको छ ।

बौद्धहरूले सम्यक् दृष्टि अपनाउनको लागि अनित्य, दुःख र अनात्मको नियमलाई स्मरण गर्नु अनिवार्य छ । धर्म र दर्शनले संसार र मानिसको रहस्यको बोध गर्न अनेक सिद्धान्त मतहरू उल्लेख गरिएको छ भने विज्ञानले पनि यसबारे व्यवहारिक रूपमा खोजिगरिआएको बुझिन्छ । विज्ञानले वस्तुगत अध्ययन र अनुसन्धानको परिणामबाट मानिसका केही धारणा, धार्मिक अन्धविश्वास र कोरा कल्पनालाई गलत सावित गरिएको छ भने यथार्थ रूपमा देखापरेको धर्म-दर्शनलाई वैज्ञानिक विश्लेषणबाट सत्य सावित गरिदिएको पाईन्छ । सिद्धार्थले पनि उसबेला देखापरेका धर्म-दर्शन व्यवहारलाई गम्भीर रूपमा चिन्तन मनन गरेर मानवलाई सर्वश्रेष्ठ मानिसमा परिणत गर्नको निम्ति शील, समाधि र प्रज्ञाको आधारले बुद्धधर्म र सिद्धान्त अपनाएको पाइन्छ । यसैको क्रममा चतुरार्थसत्य, चतुर्ब्रह्मविहार, प्रतीत्यसमुत्पाद, दशपारमिता, दशभूमिजस्ता सिद्धान्तरू महत्त्वपूर्ण छन् । त्यसैले सफल मानव जीवनको निम्ति उपरोक्त बुद्धधर्म-दर्शनलाई बोध गरेर चर्चा गर्नेतर्फ लाग्न लगाउन समयको माग छ ।

(सन्दर्भ श्रोत : पञ्चालोक, ले खक अगमहापणित डा. लेडि सयादो, डि. लिट, अनुवादक, आर. वि. वन्द्य)

अपायको ढोका

✓ अनागारिका अरियजाणी “दिकिला”

प्राणीहरू मध्ये सर्वश्रेष्ठ प्राणी भएर जन्मेका तपाईं हामी मानिस। मानिसले के गर्नु हुन्छ के गर्नु हुँदैन भन्ने राम्रो नराम्रो गर्नसक्छ। अरु प्राणीहरू किरा, फट्टाडग्रा गाईवस्तु, भुसुना, कमिलाजस्ता जिति पनि श्वासप्रश्वास गरिरहेका सजीव प्राणीहरू छन् तिनीहस्ताई के राम्रो? के नराम्रो भन्ने बारे चेतना छैन र कुशलअकुशल (असल खराब) छुट्याउने क्षमता हुँदैन। यही कुशलअकुशल छुट्याउन सकिने भएकोले नै मानिसलाई सर्वश्रेष्ठ प्राणी भनियो।

यही मानिसले गरेको कुशल राम्रो कामले सुगति, देवलोक, ब्रह्मलोक र बुद्धत्व ज्ञान समेत लाभ गर्न सक्दछ भने नराम्रो अकुशल कामले अपायगतिमा पुन्याउँछ। अपायगति भन्ने वित्तिकै भूत, प्रेत, अमनुष्य, कीरा, फट्टाडग्रा, गाईवस्तु, जनावर, मानिसबाहेका जितिपनि सजीव प्राणीहरू छन्, ती सबै नै हुन्। कोही मानिस भएर एकदमै सुसम्पन्न हरेक तवरले भरिपूर्ण भएर बस्ने कोही त्यस्तो अपायगतिमा जन्मेर दुःख पाएर जीवनयापन गरिराखेका छन्। यसमा कसैको केही दोष छैन। आफैले गरेको कर्मको फलअनुसार “जस्तो बीउ रोप्यो त्यस्तै फल मात्र पाइराखेको हो।” नर्वसित सुत्तमा भगवान् बुद्धले देशनागर्नुभएको छ कि “सुगतिभूमिमा उत्पन्न हुने प्राणीहरू नडको धुलोभै थोरै मात्र छन् तर अपायदुर्गतिमा उत्पन्न प्राणीहरू महावृथ्यीको धुलोसमान धेरै छन्।” सुगतिभूमि भन्नाले मनुष्य, देवलोक, ब्रह्मलोक, स्पलोक र अस्पलोक हुन्। यस भूमिमा उत्पत्ति भएका सबै सक्वहरू भन्दा पनि एउटा देशमा मात्र उत्पत्ति भएका कमिलाको नै संख्या धेरै हुन्छ भनेर समेत वहाँ बुद्धले बताउनुभएको छ। त्यसैले सुगतिमाभन्दा दुर्गति अपायगतिमै उत्पत्तिहुनेहरू धेरै छन्।

- अप्रमादी भएर होसपूर्वक सही र कुशल कामहरू गर्न सक्यौ भने अपायगतिको ढोका बन्द हुन्छ। मन, वचन र शरीरलाई संयममा राख्वेर आफ्नो पनि भलो र अरुको पनि भलो-हित हुने काम गर्न सक्यौ भने यसबाट नै अपायगतिको ढोका बन्द हुन्छ। सुरुमा छिनछिनमा परिवर्तन हुने आफ्नो मनलाई शुद्ध बनाई नियन्त्रणमा राख्वेर त्यही मनकै इशारामा चल्ने शरीर र वचन गरी जम्मा यो ३ द्वार ढोकालाई संयममा राख्न सकेको खण्डमा अपायको ढोका बन्द हुन्छ।

हाम्रो चित्त क्षण आँखाभिम्काउने क्षणभित्रै अथवा बिजुली चम्कने क्षणभित्रै एक लाख कोटीभन्दा अधिक उत्पत्ति भइसकेको हुन्छ। यसरी उत्पत्ति भएको एउटा-एउटा कुशलचित्त क्षणले राम्रो सुगतिमा पुन्याउँछ भने एउटा-एउटा नराम्रो अकुशलचित्त, सोचाइले अपायगतिमा पुन्याउँछ। भगवान् बुद्धले सल्लेख सूत्रमा बताउनुभएको छ :

“सब्बं अकुसल अधो गमनियं
सब्बं कुसल उद्धुं गमनियं।”

अर्थात्- सबै अकुशलले तलतिर लान्छ। सबै कुशलले माथितिर लान्छ। अब, तपाईं आफै नै विचार गर्नुहोस् न? बिजुलीचम्किने क्षणभित्रै हजारौं लाखौंपल्ट उत्पन्न हुने यो मनले कुशल, राम्रो भलो हुने सोच्दछ कि अकुशल नराम्रो सोच्दछ? कुन बढी सोच्दछ, कुशल या अकुशल? विचार! तपाईं हामी मानिस आफ्नो चित्तले, मनले कहाँ के सोचिराखेको याद नै हुँदैन। पागलव्यक्ति, जंगली बाँदरभैं यो मन दौडिरहेको, भौतारिरहेको हुन्छ तर हामीमा होस नै हुँदैन। पुरै प्रमादी-बेहोसी भएर बसिराखेका हुन्छौं।

त्यसैले अप्रमादी भएर होसपूर्वक सही र कुशल कामहरु गर्न सक्यौं भने अपायगतिको ढोका बन्द हुन्छ । मन, वचन र शरीरलाई संयममा राखेर आफ्नो पनि भलो र अरुको पनि भलो-हित हुने काम गर्न सक्यौं भने यसबाट नै अपायगतिको ढोका बन्द हुन्छ । सुरुमा छिन्छिनमा परिवर्तन हुने आफ्नो मनलाई शुद्ध बनाई नियन्त्रणमा राखेर त्यही मनकै इशारामा चल्ने शरीर र वचन गरी जम्मा यो ३ द्वार ढोकालाई संयममा राख्न सकेको खण्डमा अपायको ढोका बन्द हुन्छ ।

मन, वचन, शरीरलाई संयममा राख्नौ
अपाय दुर्गतिमा जन्म हुनबाट जोगौ
बढाओ मनमा कुशल भावना
राख्नौ चित्तलाई आ-आफ्नै वशमा
राख्नौ चित्तलाई आ-आफ्नै वशमा

हामी वास्तवमा शत्रुहस्ताट लखेटिएका हौं । प्रत्येक जन्ममा ती मनका शत्रुहरु निकै बलिया भएका छन् । लोभ, द्वेष, मोह, अहंकार, घमण्डी, डाहजस्ता यो मनको शत्रु, मनको फोहोरले गर्दा नै तपाईं हामी यो संसार चक्रमा घुमिराख्नु परेको हो । पञ्चकाम विषयवस्तुमा आशक्त र त्यसैले मात्र लट्ट भएर बसेको कारणले हामीमा प्रज्ञा उत्पन्न भएर जसको सट्टामा मोहले आफ्नो हात जमायो । भित्र प्रज्ञास्थी बत्ती नभएको कारणले गर्दा यही शत्रुहस्तसँगै खेल्दैहाँस्दै

बस्यौं । अनि जीवनमा कुशल भावनाभन्दा अकुशलभावना नै बढी भयो । अभिधर्ममा बताइएको ५२ चेतसिकमध्ये हामीलाई पापतिर वा अपायगतितिर धकेल्ने चेतसिक १४ प्रकारका छन् । ती अकुशल चेतसिकहरु यी हुन् :-

मोह : सत्य कुरा जान्न नदिने ।

अहिरिक : खराब काम गर्न लाज नमान्ने ।

ओतप्प : खराब काम गर्न डर नमान्ने ।

उद्धच्च : मन अशान्त हुने ।

लोभ : ईच्छा, चाहना ।

जिद्धि : गलत धारणा ।

मान : अभिमान ।

दोस : प्रचण्ड स्वभाव ।

इस्सा : ईर्ष्या डाह हुने ।

मच्छरिय : कन्जुसीपन ।

कुकुच्च : पश्चाताप ।

थिन : सुस्ति, प्रमाद ।

मिद्ध : तन्द्रामा पर्नु ।

विचिकिच्छा : शंका उपशंका हुनु ।

यी १४ प्रकारका अकुशल चेतसिक हटाई मनलाई शुद्ध र बोलीवचनलाई संयम राखी जीवन बिताएको खण्डमा अपायको ढोका बन्द गर्न सकिन्छ । यसका लागि अमूल्य मानव जीवनलाई खेर नफालौं ।

बुद्ध्या जन्मभूमि राष्ट्र नेपालय सुख-शान्ति न्यनावनेमा ।

सकल नेपालिमिपिके धार्मिक चेतना विकास जुजुं वनेमा ।

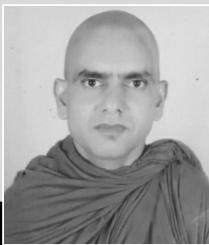

मिलन बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लिमिटेड

हवनाठैं, पाको, न्यूरोड, काठमाडौं ।

फोन: ४२३१०३६, ४२२२०६५, फ्याक्स: ४२१६१६७

विमुक्तिरस एक विहंगम दृष्टि

॥ भिक्षु रेवतकीर्ति, बुद्धविहार-पनौती

थाइलैण्डका सुप्रसिद्ध अरण्यवासी भिक्षु आचान छाद्वारा लिखित A Taste of Freedom को बौद्ध विद्वान् दोलेन्द्ररत्न शाक्यबाट नेपाली अनुवादित द्वितीय संस्करण विमुक्ति रस तृष्णाको विषयमा जान्न चाहने सबै पाठकहरूलाई घतलागदो रूपमा सरल र सरस भाषामा निकालिएको एउटा पठनीय कृति हो ।

किताब डिमार्ड साइजमा निकालिएको १३२ पृष्ठको भए पनि मुख्य गरी मानिसले जन्म लिनुपर्ने कारण र जन्मसँगै आउने दुःख र तृष्णाको अन्योन्यास्ति सम्बन्धलाई चिन्न नसक्दा मानिस तृष्णाको भूमरीमा परेर सुख खोज्यु भन्दा कसरी भन्नफन् दुःखको खाडलमा पर्न गइरहेको हुन्छ भन्ने विषय वस्तुलाई अनुवादकले सकेसम्म भण्डै मौलिक कृति नै होकि भन्ने जस्तो गरी मूल लेखकको भावलाई नेपालीकरण गर्न सफल भएको देखिन्छ ।

मानिसले जन्म लिएपछि सबै मानिसहरू विगत र वर्तमानको कर्मअनुरूप विविध प्रकारको दुःखबाट

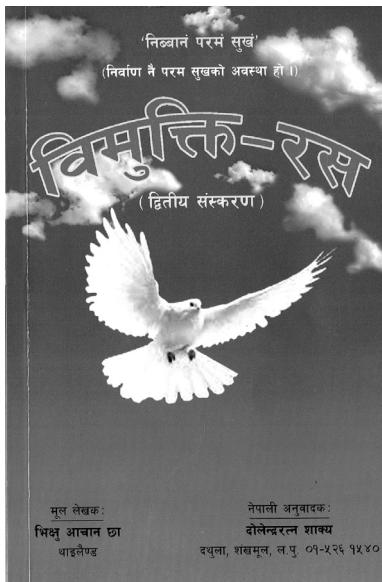
गुजान गर्नुपर्दछ । तर दुःख कसैलाई पनि मन पर्दैन र सबैको उद्देश्य दुःखबाट मुक्त हुनु भएतापनि अविद्याले गर्दा तृष्णा र तृष्णाले गर्दा पुनः अविद्या जन्माई यसैको चक्करमा परेर मानिसले धर्मको परिभाषा पनि आफूअनुकूल लगाउँछ तर प्रकृतिको नियम अर्कै हुन्छ अनि त्यसैबाट दुःखको कारण बन्दछ र कारणबाट फेरि कार्य बन्दछ भन्ने कुरा सिधा र सरल उदाहरणहरू दिएर बताइएको छ । यसबाट विमुक्त हुनको लागि मान्छे आग्रह र पूर्वागहको Readymade मान्यताबाट मुक्त भएपछि यतो यतो

सम्मासति, खन्धानं उदय व्ययं लभति पीति पामोज्जं, अमतं तं विजानतंको भाव उत्पन्न हुँदै गएपछि यसै मुताबिक उपरोक्त बुद्ध वचनको गाथा जस्तै मान्छेले वस्तुलाई जस्तो छ त्यस्तै देख्न थालेपछि तृष्णा घट्दै जान्छ र यसले निर्वाणको ढोका खुल्ने कुरा बताइएको छ ।

जम्मा १० वटा विषय सूचि समेटिएको किताबमा चित्को सम्बन्ध, ध्यान, समन्वयको मार्ग, मनभित्रै मध्यम मार्ग, लोकुत्तर सुख, धर्मचक्षु खुल्नु, व्यावहारिकता र विमुक्ति, वस्तुहरूको अनियत्यता अर्थात् कुनै पनि सदा रहिरँदैनन्, सम्यक दृष्टि तथा उपसंहारबारे बताइएका छन् ।

अनुवादक ध्यान गुरु सत्यनारायण गोयन्काज्यूबाट अत्यधिक प्रभावित भएकाले ठाउँठाउँ मा वर्णनात्मक शैली पनि गोयन्काज्यूकै भाषा शैलीमा प्रस्तुत भएका छन् । अनुवादक स्वयम पनि विपस्सी साधक भएकाले किताबको अन्त्यमा विपश्यना साधनाकै परिचय र विपश्यना

अनुशासन संहित समेत राखेर राम्रो कुरालाई सबैले सिकुन् भन्ने अनुवादकको मनमा आएको ध्येय हुन सक्ने भए तापनि गोयन्का गुरुलाई गृहस्थ गुरु भनेर भिक्षुको चिवरलाई ठूलो ठान्ने नेपालका केही नगन्य थेरवादी भिक्षु र उनका पक्षधरहरूद्वारा दोलेन्द्ररत्न शाक्य पनि गोयन्का गुरुकै पोल्टाका गएको भनेर लाग्न सक्ने आरोपलाई व्यवहारमा दोलेन्द्ररत्न शाक्यले प्रशंसा र निन्दा दुवैलाई कति सम्भावमा हेर्न सक्छन् उनको विमुक्ति रसको परीक्षा पनि यही नै हुनेछ ।

याचना

- राज शाक्य, ल. पु.

मोहको लोभ रोगले
 अतृप्त रससुधा
 स्वादिष्ट भोगले
 पञ्चकामको मादकताले
 मानव जीवन भयो दानव
 बनाउँ कसरी सम्यक् जीवन
 हितोपदेश देउ ज्ञान
 हे करुणाकर ! भगवान् ।

यौवन जोवनले देख्यो
 संसार मधुमय
 ढुव्यो जिन्दगी
 नजानी, अनित्यमय भय
 डस्यो जब वृद्धताले
 कम्पित भयो पापी मन
 देउ शुद्ध हुने ज्ञान
 हे दयानिधान ! भगवान् ।

तमलाई प्रकाशले
 भगाए जस्तै
 पथभ्रान्त पथिकलाई
 पथ देखाई दिए जस्तै
 अकुशलगामी अज्ञानी मलाई
 गरी क्षमादान महान
 देउ सतर्धम ज्ञान
 हे दयानिधान ! भगवान् ।

बिहांचुलि जलय गुलुपा:

- लाभरत्न तुलाधर

विश्वया हे मिं ज्वीकेत न्त्याकेमाल हिउपाः
 शाक्यमुनिं सकसिंगु न्त्योने व्वल गुलुपाः

राजकुलय जन्म जूसां राजमत्ता फुकेत
 श्रमण कुलय दुतिनाः स्वच्छ धर्म न्यंकेत
 प्रव्रजित ज्वी धुनेव त्यागी चित्त प्रतीक
 त्याका काल सकलया नुगः, फयाः गुलुपाः

भासं थुसानिसे मनूयाके दैगु ममकार
 अज्ञानी जुतले थुकिं मचा थ्वकी अहंकार
 दुःख लिपा सुख गैगु चा व न्हिथे पालंपा:
 कुम्हाःयागु घःचाः व्यूथे हिला क्यनी गुलुपाः

भीगु धर्म व संस्कृति अतिभनं तःजिगु
 स्वदेशय व विदेशय नं पुज्यानातय बहःगु
 पुण्यया लँ क्यनाच्वनी जःति ह्वलाः वी हःपाः
 अभागी धाःपिन्त नापं ल्वका वी स्वतं कपाः

labharatna@gmail.com

बुद्धको जन्मभूमि राष्ट्र नेपालमा सुख-शान्ति फैलिरहोस् ।

सम्पूर्ण नेपालीहरूमा धार्मिक चेतना विकास होस् ।

इन्द्रेणी वचन तथा ऋष्ण सहकारी संस्था लि.

रूप व धन दैगु-मदैगुया हुनि

हेरारत्न शाक्य, युवक बौद्ध मण्डल

बुद्ध्या पालय् नं मिस्त तसकं बॉलाक समायाना जुइपि खः । नस्वागु चूर्ण बुला जुइ । खला मिस्त उमेर जालकि प्राकृतिक रूपं बॉलाइ । ख्याः म्हया उन बॉमलासां थी थी सौन्दर्य साधनत छ्यला: बॉलाका च्वने मंदुपि यकवं दु । बॉलाका च्वनिपि आपाः याना कुमारी अवस्थाया तःमिपि मिस्त जुइ । साहु, महाजनया मिस्त, जुजुया लानिपि, लायकूया मिस्त न्हिं हे बॉलाका जुइ । बुद्ध्या पालय् बिस्मिसार जुजुया खेमा धैम्ह रानी थःत तसकं बॉलाम्ह तायेका च्वनी । अथे हे उबलेया गणिका आम्रपाली तसकं बॉलाम्ह खः धैगु खँ बुद्ध स्वयं भिक्षुपित्त वैथाय् भोजन वनेत स्मृति चिना जुइत आज्ञा व्यूगु दु । बुद्ध्या पालय् कोशल नरेश प्रशेनजित जुजु नगर चाहिला लिहाँ वंबले छथाय् क्यब्यय यैपुगु सःलं मै हालाच्वम्ह म्हया ढाँचाकाचा बॉलाम्ह सनाउ चा ख्वाम्ह हिसि दुम्ह त्यासे नाप लात । वं जुजुयात लसकुस यात । त्यानुम्ह जुजु पलख आराम कायेया निति वैगु मुलय् छ्यो दिकल । पलख जायेवं वैगु शीलस्वभाव जुजुयात यल । बौद्धेसिके न्यनाः लायकुली यंकल । वं मिसा नाकं तसकं बॉलाम्ह मधु । अयस्सो तसकं बुद्धि दु । जुजुया यः । छन्हु मलिलका लानिया मने बिचा: लुल- गुलि मिस्त बॉमलासां चलाख, तःमि नं जू । गुलिं मिस्त बॉलासां ज्ञां मदु, चीमि । गुलि मिस्त छर्तिं बॉमला अयनं समाजय् यकव इना तइ । वइके यकव धन सम्पत्ति दइ । गुलिं मिस्त रूप नं बॉमला समाजय् छुं थाय् नं मदु धन नं मदु । थव गथे जुया ज्यूगु जुइ धकाः मनय् खँ वालाच्वनी ।

छकः थव खँ भगवान् बुद्ध्याके न्यना स्वयेमाल धका विहारे वन । भगवान् बुद्ध्याके थःगु मनय् गुम्हे जुयाच्वंगु खँ कारण सीके चाहेज्युगु खँ बिन्ति यात । वं प्यता खँ न्यंगुयात भगवान् बुद्धं थव फुकक कर्मया कारण जुइगु खँ कन । न्हापाया जन्मे व आःनं थव जन्मे नं तं चिह्न मफुषि, मेपि मयःपि, मन न्व्याबले ख्यूंका तं पिकया च्वनी । नुगः स्याना बीमागु मव्युसे च्वनी । मेपिनिगु ज्यूगु

- गुलि मिसा तं नं मदु सुं खना नुगः नं ममू न्व्यांबले न्व्यू ख्वा जुइ । वं भिक्षु, श्रमण, गरिबपिन्त दया, करुणा श्रद्धा तया दान बीत नुगः मस्याइम्ह जुइ । वं दुपि खना नं नुगः गुबले ममू ।

स्वेमकया नुगः दाहा जुइका जुलकि रूप नं बॉलाइमखु धनसम्पत्ति नं दैमखु, चीमि जुइका च्वने माली । २) गुम्ह मिसा तँकाली, ख्यूं ख्वाम्ह ज्यूसां दान यायेगुली नुगः क्वसाम्ह जुइ । मेपिनि दूगुली नुगः मुइमखु, दाहा जुइमखु । उजोम्ह मिसा थुगु जन्मे रूप बॉमलाःसां धनसम्पत्ति यकव दुम्ह तःमि कुलय् लाइ समाजय् मानसम्मान दइ । ३) गुम्ह मिसा तँकालि नं मजू तर नुगःस्या भिक्षु श्रमणपिन्त गरिब गुरुवापिन्त दान बीमखु । वं तसकं ईखदुम्ह जुया मेपिनि दुगुलिं नुगः दाहा जुइका च्वनी । उजोम्ह रूप धासा बॉलाइ तर धनसम्पत्ति मदुम्ह तसकं चीमि जुइ समाजय् छुं मान दइमखु । ४) गुलि मिसा तं नं मदु, सुं खना नुगः नं ममू, न्व्यांबले न्व्यू ख्वा जुइ । वं भिक्षु, श्रमण, गरिबपिन्त दया, करुणा श्रद्धा तया दान बीत नुगः मस्याइम्ह जुइ । वं दुपि खना नं नुगः गुबले ममू । सूं खना तम्व्याः नं याना मजू । वया रूप नं बॉलाइ, यकव धन सम्पत्ति नं दुम्ह दुइ । समाजय् सकसिया यइ, मानसम्मान नं दुम्ह जुइ । वस्पोल बुद्धं कारणसहित धर्मोपदेश न्यना वं थःथम्हं चायेकल कि थः न्हापा तँकाली जुइ । उकिं आः रूप बॉमला ! मेपि खना तम्व्याया ज्यूगुलि, ख्वाख्यूंका ज्यूगुलि आ थुगु जन्मे रूप बॉमलाना सनाउचा लागू ज्यूगु जुल । अयनं न्हापा नुगः मस्यासे दान यानावःगुलि थुगु जन्मे महाधनी व महारानी पदं सम्मानित जुइ दुगु सीकल । अले वं उबलेनिसे गुबले तं चायेमखु, नुगः स्याये मखु, ख्वा ख्यूंका जुइमखु धकाः मनमनं पाः फया नुगः छ्वदना दान धर्म याना जुल । अस्तु ॥११॥

नेपालय बौद्धतयःख

✓ सुरेण शाक्य

नेपालयात बौद्धत अप्वः दुगु देय् खः धकाः थनया बौद्धतसै तर्क प्वकाः सिद्ध यायेत स्वैगु खै आपालं न्यनेदु । सरकार राष्ट्रियस्तरं जनगणना यानाः तथ्यांक पिकाबलय धाःसा १२ प्रतिशतं अप्वः दुगु खनेमदु । २०६८ या राष्ट्रिय जनगणनां गुलि प्रतिशत थ्यनीगु खः स्वयेमानि । म्हुतुं बौद्धत आपाः संख्याय दु धाःथै तथ्यांककथं बौद्धत आपाः खनेमदुली बौद्धतसै चासो काःगु खनेमदु । “धायेबलय अःपु धरःग्वारा तःपु” धैर्थेजाःगु खै जुयाच्चंगु बौद्धजगतय खनेदु ।

थन जातीयतां बौद्ध धकाः नालाच्चंगु खनेदु । थथे नालेगु याःगु बौद्धजगत्या लागी ज्या-खै यायेत याकेत बालाःगु खै धायेमाः । बौद्ध धकाः जातीयतां म्हसीकेगुलिं यानाः बौद्धतयत कःघानाः बुद्धधर्मया विकासया लागी न्वयचिलेत अःपुयाच्चंगु दु । बुद्धधर्मया विकासया लागी ज्याखै यानाः बौद्धसंस्थात न्वयचिलाच्चंगु आपालं खनेदु । गुम्बा व विहार ला पक्कागुकथया बौद्धसंस्था है जुल । थुपि शीलाचारकथं बौद्धक्रियाकलाप हनाः दैनिकरूपं नियमित ज्या जुयाच्चंगु थाय् है जुल । लामावसतं पुनातःपि गुम्बाय् व भिक्षुवसतं पुनातःपि विहारय च्वनाः बुद्धधर्म अध्ययन मनन यानाः बुद्धधर्मयात प्रतिपाल यानाच्चंपि है जुल । थुपि त्यागीपि बौद्धत जुल । गृहस्थी जुयाः थःथःगु जातीयताकथं गृहस्थवसतं पुनाः बुद्धया अनुयायी जुयाः पूजाआजा हनाच्चंपि गृहस्थ बौद्ध जुयाच्चंगु दु । गृहस्थबौद्धतय शिक्षादीक्षा कायेत व पूजाविधि हनेत गुम्बा व विहारय वनेगु याः ।

थौकन्हय् दैच्चंकथं नेपालय खास यानाः उपत्यकाय विहार धकाः निगूकथंया खनेदु । छगु चीवर पुनाच्चंपि भिक्षुपि च्वनीगु विहार, मेगु गृहस्थ जुयाच्चंपि शाक्य व वज्राचार्यपि च्वनीगु विहार । भिक्षुपि

- बौद्धपन बौद्धतयःख पहिचान खः । नेपालय बौद्धत देसया है दथु अंगः खः, मूर्थां खः । थौ बौद्धत “थां घयपुयाः धौबजि काङ्गिं” थे थामय चाचाः हिलाच्चव्ये जुयाच्चंगु दु ।

च्वनीगु विहारय बौद्ध धालकि न्व्याम्ह नं दुथ्याः अले बुद्धशिक्षा कायेगु मन दुपि न अन वने थ्याः । शाक्य वज्राचार्यपेसं स्वनातःगु विहारय शाक्य व वज्राचार्यपि है जक दुथ्याकातःगु दु । थुकथं नेपालय बौद्धविधि हनेगु संस्था बाय स्थलया नामं गुम्बा व विहारत दैच्चंगु दु । बौद्धतयत सक्रिय यानाः बौद्धआचरण थकायेत न्व्यचिलाच्चंगु बौद्धसंस्थात न दैच्चंगु दु । विहार धा, गुम्बा धा, गृहस्थ धा बौद्ध धालकि धर्मकथं छगु है खः । पूजा आजा व धर्म हनेगु विधि थाय स्वयाः पानाच्चंगु दु ।

जातीयतां बौद्ध धकाः धैच्चंसां उगु जातिया दुने धर्म संस्कारय याइगु खै विभेद नं खनेदु । नेवाःजातिइ ज्यापुत बौद्ध खः धाःसां थःत हिन्दू धाइपि व हिन्दूविधि हनीपि नं दु । अथे हे नेवाःया जातजातिइ न विभेद खनेदु । थारू, मगःत न बौद्ध धाइपि दुसा हिन्दू धाइपि नं दु । तामाड, गुरुड, शेर्पतय नं बौद्ध धायेथै बोन आदि प्राकृतिक धर्म हनीकथंयापि दु । अथे ला जातिं हिन्दूपक्षयापि धैतःसां थःत बौद्ध धाइपि नं दु । नेपालय मुस्मा छगु अलग्गकथया धर्मयापि खनेदु । थनया हिन्दू व बौद्धत विहा-वारीया नाताबाहेक सु नं मुस्माधर्मय वंग खनेमदु । थौकन्हय जातिं हिन्दू बौद्ध जुयानं इसाईधर्म हनाः थःत इसाई धाइपि खनेदैच्चंगु दु ।

हिन्दूतय धार्मिक विधि व पन तःताकथया दु ।

થથે જૂગુયા કારણ ઇમિ હનાતૈપિ દ્યાપિ યકવકથંયા દયા: જૂગુ ખ: | ઇમિ છમ્હ છમ્હ દ્યાપતિકં છગુ છગુ તાલયા ધર્મકથં હનાવનાચ્વંગુ દુ | થીથી દ્યાપિનિ થીથી પુરાણધર્મ શાસ્ત્રકથં વિધિ વિધાન દુ | ગુમ્હસિનં થત શૈવ ધાઇ, ગુમ્હસિનં વૈષ્ણવ ધાઇ, ગુમ્હસિનં શાક્ત ધાઇ | ગુમ્હં ગનેદ્યાયા ભત્ત, ગુમ્હં ભૈરદ્યાયા ભત્ત | થથે થીથી દ્યાયા થીથી દ્યાભત્તપિ દયા: ધાર્મિક વિધિવિધાન હે ફરક જૂગુલિં થીથી વિધિ હનીપિ દક્વસિતં છથાય હે તયા: છગુ હે સમ્પ્રદાયકથં 'હિન્દૂ' ધકા: ધૈછવગુ ખ: | ઉકિં શિવ માનય યાઇમ્હ શૈવ જૂસાં હિન્દૂ, વિષ્ણુ માનય યાઇમ્હ વૈષ્ણવ જૂસાં હિન્દૂ, નાનાપ્રકારયા દ્યાભત્તત ફુકં હિન્દૂ જૂગુ ખ: |

બૌદ્ધતયદ્યા: યકવ મદુ | પુરુષાર્થવાનપિ, શક્તિશાલીપિ મહાપુરુષ ધકા: માનય યાનાતપિજક સુસું દુ | ધાયે લા દ્યા: ધૈંગુ હે મદુ | દ્યાધકા: હનાતમ્હ વહે મહામાનવ બૌદ્ધ છમ્હ ખ: | વહે બુદ્ધયા નાર્મ બૌદ્ધ જૂગુ ખ: | બૌદ્ધતયનં પૂજાઆજા વ વિધિ વિધાન ફરક ફરકકથંયા જુયાચ્વંગુ દુ | ઇમિ થેરવાદ વ મહાયાન ધકા: થીથીપ્રકારયા યાનકથં પૂજાવિધિ હનેગુ વ થત ગુંણ છગુ યાનયામ્હ ધકા: ધાયેગુ યાનાચ્વંગુ દુ | થત ન્યાકથં ન્યાગુ યાનયામ્હ ધાસાં આસ્વિરય બૌદ્ધ હે ધાઇગુ ખ: | ધર્મકથં બુદ્ધાનુયાયી હે ધાઇગુ ખ: | બૌદ્ધતય યાનકથં ફિંચ્યાગુ યાન ખનેદયેધુંકલ | કાઠમાંડૌ ઉપત્યકાય છગુ ધાર્મિક વિધિ અલગગકથં હના: યાનકથં ન્યાકાચ્વંગુ બૌદ્ધનિકાય દુ | થુકીયાત વજ્યાન ધૈતલ | વજ્યાન ફિંચ્યાગુ યાનદુને મળાઃગુ છગુ અલગગુ યાન ખ: | થૈત યાન ધૈતસાં ન થવ છગુ મહાયાનઅન્તર્ગતયા છગુ અંગજક ખ: | મહાયાનયા ધર્મશાસ્ત્ર નવબ્યાકરણદુનેયા છગુ વિધિ વજ્યાન ખ: |

થી થી ધર્મયા ધર્મગ્રન્થકથં કૈતગુ મૂલગુ ગ્રન્થ ધકા: મુસ્માતય 'કુરાન', ઇસાઈતય 'બાઇબલ' વ હિન્દૂતય 'વેદ' ધાઇથે બૌદ્ધતય મૂલગુ ધર્મશાસ્ત્ર 'ત્રિપિટક' ખ: ધકા: વિશવ માનય યાનાતગુ દુ | ત્રિપિટક ધૈંગુ બુદ્ધયા વચન વ બુદ્ધનાપ સમ્બન્ધિત ખંયા ધર્મગ્રન્થ ખ: | ત્રિપિટકયા દુને માનવ, માનવતા વ માનવબ્યવહારયા જક હે ખં દુ | બુદ્ધધર્મયા સિદ્ધાન્ત ધા બાય સાર ધા બુદ્ધ કનાબિજ્યાઃગુ 'ચતુરાર્યસત્ય' ખ: | થુગુ પ્યંગુ આર્યસત્યયાત વ્યવહારય છ્લેગુ સાધનકથં આર્યઅષ્ટાઙ્કિક માર્ગ કયનાતગુ ખ: |

બુદ્ધધર્મકથં હનેગુ જ્યાખું ન્યાકથંયા જૂસાં મનુખ ધર્મ ધકા: પાલન યાયેમાઃગુ ખું વ હે અષ્ટાઙ્કિક માર્ગ લિના: જ્યા યાયેગુ ખ: | ઉપત્યકાય દુને બુદ્ધધર્મયા જગ કવાતુસાં હનેચ્વને વ્યવહારય છ્વાસુયાવનાચ્વંગુ દુ | બૌદ્ધતસે થન મહાયાની વા થેરવાદી ધકા: ધાયેગુ યાનાચ્વંગુ દુ | ગૃહસ્થ બૌદ્ધતસે થપિત પૂર્ણરૂપ મહાયાની બાય થેરવાદી ધકા: ધાયેફુગુ થિતિ મદુ | હિન્દૂધર્મસમાજયા પ્રભાવય લાના: થેરવાદ વ મહાયાનયા નિગુલિં યાનય મદુપિં દ્યાપિં વ પૂજાવિધિ કંઘાના: થત બૌદ્ધ ધાયેગુ યાનાચ્વંગુ દુ | બુદ્ધધર્મ ધાયેકથં મલવગુ ધાઇગુ ખું ફુક વજ્યાનયા છ્યનય દિકા: ગુલિં બૌદ્ધતસે થત ચોખોપિં ધર્માત્મા ધાયેકથં જુયાચ્વંગુ નં દુ | થત વજ્યાની ધાઇપિં ન વજ્યાનયા મૂલગુ અન્તર્નિહિત શિક્ષા કાયેગુપાખે ધ્યાન મતસે પરમ્પરા ધકા: જક હાલા: બ્વાનાચ્વાગુલિં ધર્મય અવાચ્છિત તત્ત્વત લ્વાકજ્યાના: પરમ્પરાથે જુયાચ્વંગુ ખુંય જિદ્વિલકથં પાલન યાદગુ જુયાચ્વંગુ નં દુ | વજ્યાન છગુ શુદ્ધગુ પરમાર્થી ધર્મ ખ: ધૈંગુપાખે વાતુવાલેગુ, માતુમાલેગુ મજુસે ગવય છકુતિ દેવા કાયેગુ ધૈથેયાના: હલુકાં વ્યવહારય વનેગુ યાનાચ્વંગુ ખં ન થૌયા વિકૃત માનસિકતાકથં ખનેદૈચ્વંગુ દુ | 'સન્ધ્યામાષ' હે કુરિકુરિ દુગુ વ અધ્યાત્મતત્ત્વ જાયાચ્વંગુ વજ્યાનયાત બુદ્ધધર્મયા ખું હે મખુ ધાયેછિક વ્યવહાર વૈચ્વંગુ ખં ન વજ્યાનયા લાગી છગુ બિડ્મબના જુયાચ્વંગુ દુ |

વજ્યાનયાત જાતપાત વ ગુહ્યતાય કુનાતલ ધૈંગુ અપસિયા ધાપુ દુ | થીકાવન ધાસા બુદ્ધધર્મય વજ્યાન છગુ ઉદારગુ ધર્મ ખ: ધૈંગુ વાંલાક સીદ:વૈ | પ્રાણીમાત્રયા શારીરિક, માનસિક અલે વૈજ્ઞાનિક જુયાચ્વંગુ આચારકથં સ્વયેબલય થુકીયાત માનવધર્મ ખ: ધાયેગુલી લિચિલે મ્વાકથં ખં દુ દર્શન દુ સિદ્ધાન્ત દુ | વજ્યાનયા મૂલ વિષય 'પાત્રતા' ખ: | શ્રદ્ધા, ભક્તિ, અનુશાસન, શિષ્ટાચાર વ કર્તવ્યાકર્તવ્યયા ગહનતા વ ફલપ્રાપ્તિયા વિષય ધૈંગુ 'પાત્રતા' ખ: | 'પાત્ર' ધૈંગુ 'થલ' ખ: | થવ કુપાત્ર, અપાત્ર, વિપાત્ર વ સુપાત્રકથં નાનાવિધય દુ | થલજક ધયાં મજ્યુ | ગુગુ જવગુ દુ - અપાત્ર | ગુગુ નસા ત્વંસાયા જવલ તયેવ હે વં વૈગુ, ખલ્લ વૈગુ દુ - કુપાત્ર | ગુગુ માઃગુ માકથં તયે મજ્યૂગુ - વિપાત્ર | ઉજ્વગુ થલ ગુકી હરખુંય છયલેત લ્વગુ ગુન જાઃગુ જૂ - સુપાત્ર |

वज्रयानय् शिक्षा दीक्षा आदान प्रदान जीवेणु पात्रयात खः, जात भात छुकीयात नं मखु । ज्यू मज्यू, छुतय याइम्सित, त्यः मत्यः मानय् याइम्हसित, खः मखु थ्वीकीम्हसित जीवन सार्थकताया शिक्षा दीक्षाया पात्र भाःपीणु खः । गोप्यता कुपात्रया लागी खः धैगु थ्वीकेमाःगु विषय खः । तथाकथित जातपात धकाः संस्कारजन्य खँयात कैतःगु खः ।

धर्मया विषयय् न्त्यागु हे खँ ज्वीमा मानवकल्याण जीवेणु जुलकि व मानवधर्म जीवेणु खः । मानवधर्म हे बुद्धधर्म खः । उकिं बुद्धधर्म साम्प्रदायिक मखु । बुद्ध सुयां पेवा मखु । नेपालय् बौद्धत साम्प्रदायिककथं खनेदःवंगु दु । बौद्धतय् आचरण मात्र कर्मकाण्डीये जूवनाच्वंगु दु । ध्यवां धर्म न्याये मीकथं सनीपिं दु । पावरं धर्मयात स्वाच्चः वीपिं दु । विद्वत्तां वास्तविकतायात नुनीपिं दु । बौद्ध जीवगुथेयाःगु तःधंगु सौभाग्य गुपुं नं पनय् दैमखु धैगुली तःधंगु विश्वास कायेफैच्वंगु दु । नेपालय् बौद्धत थःथम्हं जि थुगु हे सिद्धान्तयाम्ह धायेफैकथं जुयाच्वंगु खनेमदु । बौद्ध धयाः लहै लहै हाहालय् न्त्याथासं जीवेणु न्त्यागु याइगुकथं जूगुलिं बौद्धब्यवहार हे घलःमलःकैये जूवनाच्वंगु दु । न्त्याथाय् वंसां, न्त्यागु ब्यवहारय् च्वंसां क्वातुक च्वनेगु पन बौद्धतय्के क्वसाये मफुये जुयाः बौद्धजगत् हे प्यासुयावयं जुयावनाच्वंगु दु । बौद्धतय् अस्तित्व धैगु ला बौद्धपनय् च्वनीगु खः । न्त्याथाय् वंसां, न्त्याथाय् च्वंसां, न्त्यागु खँ ल्हासां, न्त्यागु ज्या या याःसां, न्त्याथेयाःगु समाजय् बुलाच्वंसां बौद्धपन बौद्धतय् गु पहिचान खः ।

नेपालय् बौद्धत देसया हे दथु अंगः खः, मूयां खः । थौ बौद्धत “थां धयपुयाः धौबजि काइपि” थे थामय् चाचाः हिलाच्वये जुयाच्वंगु दु ।

वृद्धाश्रमलाई सहयोग

दिवंगत भिक्षु सुमंगल महास्थविरबाट स्थापित तथा हाल बुद्धविहार भृकुटीमण्डपबाट संरक्षित बनेपाको बौद्ध वृद्धाश्रमलाई भौतिक पूर्वाधार, आश्रम संचालनार्थ कुनैपनि रूपमा श्रद्धालु दाताहरूबाट सहयोग गर्न सक्नुहुन्छ, यहाँहरूको आर्थिक सहयोगले मात्र आश्रमलाई निरन्तरता दिन सकिने भएकाले वृद्धाश्रम सहयोगको अपेक्षा राख्दछ ।

यसैक्रममा वृद्धाश्रमका लागि सहयोग गर्न निम्न दाताहरूलाई वृद्धाश्रमको तर्फबाट हार्दिक साधुवाद व्यक्त गर्दछ ।

- 9) स्वयम्भूवीर सिंह कंसाकार तथा हितलक्ष्मी
कंसाकार परिवार, पुतलीसडकबाट
रु. १०,०००। (दशहजार)

सहयोगार्थ सम्पर्क:
अध्यक्ष, भिक्षु कोण्ठन्य
बौद्ध वृद्धाश्रम, बनेपा
फोन: ०११-६६२८४९, (तीन दोबाटो हुँदै नालाजाने ध्यानमार्ग)
नगर सम्पर्क : बुद्धविहार भृकुटीमण्डप
फोन: ९८५१०४६९८८, ४२२६७०२

बौद्धको जन्मभूमि राष्ट्र नेपालमा सुख-शान्ति फैलिरहोस् ।
सम्पूर्ण नेपालीहरूमा धार्मिक चेतना विकास होस् ।

राजधानी बचत तथा ऋष्ण सहकारी संस्था लि.

बागबजार, काठमाडौं ३१, फोन : ०१-४२१९२५२

Meritorious Deed of The Most Venerable Master Thich Tam Minh & Buddhists (Vietnamese)

From Hoang Phap Temple, Melbourne, Australia.

A delegation of 12 Buddhist devotees under the leadership of Most Venerable Master Thich Tam Minh arrived in Nepal on 14 November 2015 to help the earthquake victims, students and teachers of Pariyati(Buddhist) education. They were received at the airport by Mr. Jnan Kaji Shakya and Mr. Vinaya Shakya. They were heartily welcomed at the Buddha Vihar, Bhrikuti Mandap by Ven. Kondanya on the same day.

The devotees' team consisted of the following members:

1. Most Venerable Master Thich Tam Minh
2. Lam Qui Trung
3. Do Phu Lo
4. Do Trung Hoa
5. Nguyen Van Lam
6. Do Thi Kim Lien
7. Nguyen Gam Ngoc
8. Hua Hai Thi
9. Huynh Thi Tien
10. Tran Gam Thi
11. Nguyen Qui Phuoc
12. La Kim Hon

The team paid field visits to different earthquake damaged areas of the Kathmandu Valley. On 15 November 2015 they went to Kirtipur Vihar to help the students and teachers of earthquake hit areas of Kirtipur Municipality. They went to Lanagol where 38 victim farmers are miserably living in temporary

houses made of Zinc sheets. Ven. Master Minh having seen that the victims are using only two toilets for the whole community, gave assurance to the victims to help in building one toilet for each such house. They also visited the Swayambhu Chaitya, Ananda Kutি Vihar and the Boudhanath where the Most Ven. Rimpochee of the White Gumba gave blessings to them.

On 16 November, they visited Dharmakirti Basundhara Vihar, Sunakothi, Thecho, Bulu and Chapagaun while on 17 November 2015, they went to Maudi village of Dhading district to help the earthquake victims of the poor and backward communities. Their journey to Maudi became very tiresome as the uphill road to Maudi from Sasaa is dusty and rough. On 18 November 2015, they had a meeting at Vishwa Shanti Vihar with the Most Ven. Jnanapurnika Mahasthavir, Ven. Bodhijnana, and Ven. Nigrodha regarding the strengthening of Pariyati Education in Nepal. Nepal Buddhist Pariyati Education(Organization) felicitated the Most Ven. Master Thich Tam Minh and his team for showing keen interest in and financially helping the Pariyati Education System, its earthquake hit students and teachers while Mr. Jnan Kaji Shakya was also felicitated by the Board appreciating his role for bringing Most Ven. Master Minh's team to Nepal and helping the team to contribute for the development of Pariyati Education and to distribute aid to the needy people of the victim areas. The team then went to stay at Namo Buddha(Namura) in the evening. Next day, early in the morning of 19 November 2015, they visited Thrangu Monastery and the sacred site where the Bodhisatwa, according to Buddhist legend, sacrificed his life for the hungry tigress and her cubs 6000 years ago. The team was shown the Pariyati activities at the Azad Higher Secondary School of Rani Pani, Kavre district under the guidance of Engineer Mr.Dinesh Chaudhary. On the same day, the team visited Samakriti Boudhha Vihara of Bhaktapur where Mr. Tri Ratna Shakya, the Chairman of Bhaktapur Buddhist Association welcomed the team.

The team was warmly welcomed by the respective abbots of the various Vihars- Ven. Vishwa Kirti (Shree Kirti Vihar, Kirtipur), Ven. Assaji (Ananda Kuti Vihar), Ven. Dharma Gupta (Bouddha Jana Vihar, Sunakothi), Ven. Uttama (Beluwanaram Vihar, Thecho), Ven. Buddha Piya (Bouddha Shanti Vihar, Bulu), Ven. Birya Parami Guruma (Jyoti Vihar, Chapagaun), Ven.

Dhamma Shovana (Samakirti Vihar, Bhaktapur) and Ven. Kusuma Guruma (Basundhara). Dharmakirti Basundhara Vihara had its compound wall collapsed during the April earthquake of this year. The damaged wall will now be reconstructed with the assistance of the team. This goodwill visit has benefitted 1400 Pariyati students including some teachers, 82 earthquake hit households and will enhance the capacity building of the Pariyati education system.

On the several occasions of his interaction with the concerned monks, nuns, teachers, students and earthquake victims, Ven. Master Minh expressed his deep condolence for the families who lost their loved ones during the unprecedented earthquake, his blessings for the well-being of the victims and his well-wishes for the people of Nepal when this country is suffering from India's undeclared blockade.

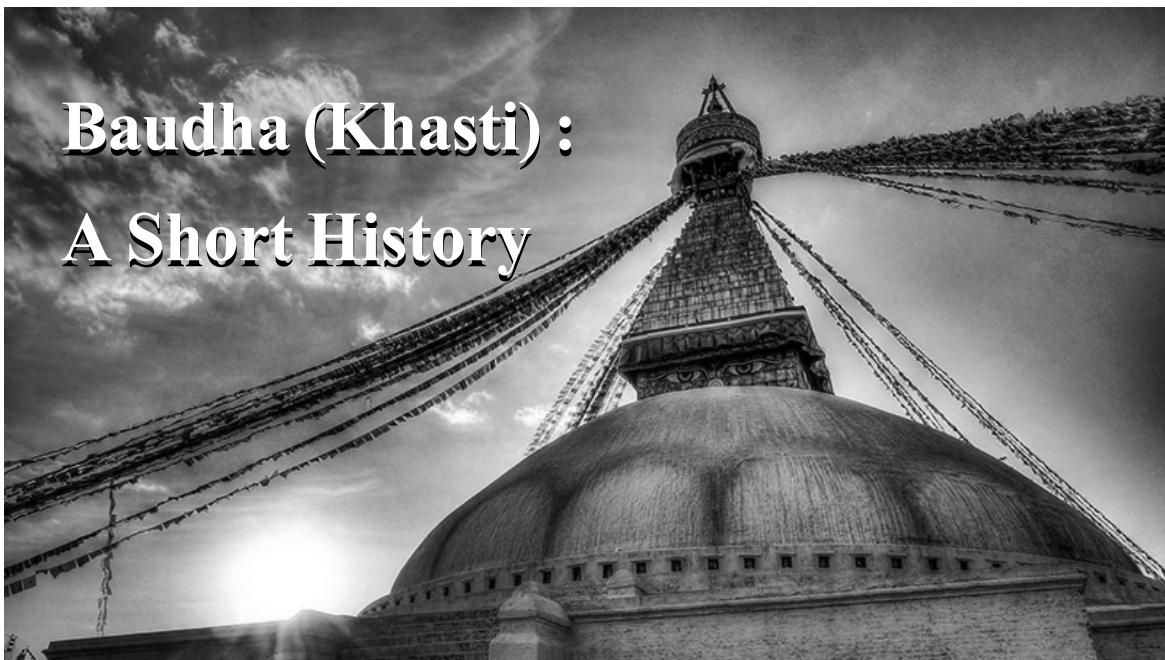
On 20 November 2015, Most Ven. Master Minh and his team were warmly given farewell at the Tribhuvan International Airport by Mr. Jnan Kaji Shakya, Vinaya Shakya, and members of their families. This pilgrim tour was organized by Tripitak Holidays Pvt. Ltd. under the guidance of Ven. Bodhijnana.

Source : Gyankaji Shakya

नेपाल बौद्ध परियतिलाई १० लाख सहयोग

२ मंसिर, काठमाडौं । नेपालका भूकम्पपीडितलाई सहयोग गर्ने Hoang Phap Temple, Melbourne, Australia का Master Thich Tam Minh को नेतृत्वमा आउनुभएको सहयोगी टोलीले नेपाल बौद्ध परियति शिक्षा विकासको लागि रु. १०,००,०००- (दश लाख) आर्थिक सहयोग हस्तान्तरण गर्नुभएको छ । विशेषतः पूर्व गृहसचिव ज्ञानकाजी शाक्यको संयोजकत्वमा नेपाल भ्रमण आएका टोली विभिन्न परियति केन्द्रहरूमा पुगी १४०० जना पीडित विद्यार्थीहरूलाई प्रतिव्यक्ति एक हजारका दरले रु. १४ लाख रकम वितरण गर्नुभयो भने ३० घरपरिवारलाई प्रतिपरिवार ५ हजार प्रदान गरिएको छ । सहयोग भ्रमणबाट प्रभावित सो १२ जनाको टोलीले भविष्यमा पनि परियति क्षेत्रलाई रचनात्मक सहयोग गर्दै जाने अपेक्षा गर्नुभएको उपासक ज्ञानकाजी शाक्यले जानकारी गराउनुभयो । (थप जानकारी Meritorious Deed.... शीर्षकमा पढ्नुहोला ।)

Baudha (Khasti) : A Short History

Boudhanath (also called Boudha, Bouddhanath or Baudhanath or the Khasa Caitya) is a stupa in Kathmandu, Nepal. It is known as Khasti in Nepal Bhasa, Jyarung Khashor in Tibetan language (Tibetan: Wylie: bya rung kha shor) or as Bauddha by speakers of Nepali. Located about 11 km (6.8 mi) from the center and northeastern outskirts of Kathmandu, the stupa's massive mandala makes it one of the largest spherical stupas in Nepal.

The Buddhist stupa of Boudhanath dominates the skyline. The ancient Stupa is one of the largest in the world. The influx of large populations of refugees from Tibet has seen the construction of over 50 Tibetan Gompas (Monasteries) around Boudhanath. As of 1979, Boudhanath is a UNESCO World Heritage Site. Along with Swayambhunath, it is one of the most popular tourist sites in the Kathmandu area.

The Stupa is on the ancient trade route from Tibet which enters the Kathmandu Valley by the village of Sankhu in the northeast corner, passes by Boudnath Stupa to the ancient and smaller

stupa of Ca-bahi (often called 'Little Boudnath'). It then turns directly south, heading over the Bagmati river to Patan - thus bypassing the main city of Kathmandu (which was a later foundation). Tibetan merchants have rested and offered prayers here for many centuries. When refugees entered Nepal from Tibet in the 1950s, many decided to live around Boudhanath. The Stupa is said to entomb the remains of Kassapa Buddha.

Legend of the Construction of the Stupa according to Tibetan Buddhist Mythology

"The village that surrounds the great Ka'yapa stupa is generally known by the name of Baudha. ...which in Tibetan is called Yambu Chorten Chenpo (Tibetan: Wylie: yam bu'i mchod rten chenpo). Yambu is the general name by which Kathmandu is known in Tibet; and Chorten Chenpo means great stupa. The real name of the stupa in full is, however, Jya Rung Khashor Chorten Chenpo, which may be translated into: "Have finished giving the order to proceed with." The stupa has an interesting history of its own which explains this strange name. It is said in this

history that Kasyapa was a Buddha that lived a long time before Shakyamuni Buddha. after Ka?yapa Bu??ha's demise, a certain old woman, with her four sons, interred this great sage's remains at the spot over which the great mound now stands, the latter having been built by the woman herself. Before starting on the work of construction, she petitioned the King of the time, and obtained permission to "proceed with" building a tower. By the time that, as a result of great sacrifices on the part of the woman and her four sons, the groundwork of the structure had been finished, those who saw it were astonished at the greatness of the scale on which it was undertaken. Especially was this the case with the high officials of the country, who all said that if such a poor old dame were allowed to complete building such a stupendous tower, they themselves would have to dedicated a temple as great as a mountain, and so they decided to ask the King to disallow the further progress of the work. When the King was approached on the matter his Majesty replied: "I have finished giving the order to the woman to proceed with the work. Kings must not eat their words, and I cannot undo my orders now." So the tower was allowed to be finished, and hence its unique name, "Jya Rung Khashor Chorten Chenpo."

I rather think, however, that the tower must have been built after the days of Shakyamuni Buddha, for the above description from Tibetan books is different from the records in Sanskrit, which are more reliable than the Tibetan." the biggest stupa in Nepal[4]

History

The Gopalarajavamsavali (Gopu) says Boudhanath was founded by the Nepalese Licchavi king Sivadeva (c. 590-604 CE); though

other Nepalese chronicles date it to the reign of King Manadeva (464-505 CE). Tibetan sources claim a mound on the site was excavated in the late 15th or early 16th century and the bones of king Amshuvarma 605-621 were discovered there.

However, the Tibetan emperor, Trisong Detsän (r. 755 to 797) is also traditionally associated with the construction of the Boudhanath Stupa. Yolmo Ngagchang Sakya Zangpo from Helambu resurrected Boudhanath.

2015 Earthquake

The April 2015 Nepal earthquake badly damaged Boudhanath Stupa, severely cracking the

spire. As a result, the whole structure above the dome, and the religious relics it contained, had to be removed, which was completed by the end of October 2015. The reconstruction began on 3 November 2015 with the ritual placement of a new central pole or "life tree" for the stupa at the top of the dome.

Source : Wikipedia, the free encyclopedia

बौद्ध गतिविधि

हाँडीगाउँमा ऐतिहासिक कथिनोत्सव

१ मंसिर, हाँडीगाउँ-काठमाडौं। भिक्षु पुण्ण र भिक्षु सोमले नर: बुद्धविहारमा वर्षावास सम्पन्न गर्नुभएको उपलक्ष्यमा पहिलो पटक भिक्षुसंघलाई ऐतिहासिक कथिन चीवरदान गरियो। कथिन चीवर, १२२ जोर अष्टपरिष्कारसहित दाताहरू, स्थानीय वासीको न्याली, सिंगारिएको रथ र सांस्कृतिक बाजागाजासहितको शोभा यात्रा रुद्रमती मार्ग, विहारबाट शुरू भई कालोपुल, मालिगाउँ, टंगाल, भाटभटेनी, ढल्को, कृष्णमन्दिर, डबली, भगवतीस्थान, भीमसेनस्थान हुँदै विहार प्रवेश गरेको थियो। त्यसपछि भिक्षु गुणधोष महास्थविरसमक्ष पञ्चशील प्रार्थनालगतै भिक्षु पुण्णले वर्षावासको अनुभव बारे प्रकाश पार्नुभयो। अनागारिका अनुपमाबाट स्वागत मन्त्रव्यपछि भिक्षु भद्रिय महास्थविरले कथिन-धर्मदेशना गर्नुभयो। त्यसपछि ४२ जना कथिन चीवर दातामध्ये अ. अनुपमा र उपासक श्यामलाल चित्रकारको नेतृत्वमा भिक्षुसंघलाई कथिन चीवर दान गरियो। नर: बुद्धविहार ज्ञानमाला भजन खलःका अध्यक्ष नरेश डंगोलसहितको भजन टोलीबाट ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत गरिएको सो कार्यक्रम गोपाल डंगोलले संचालन गर्नुभएको बारेमा विहारका महासचिव श्यामलाल चित्रकारबाट जानकारी प्राप्त भएको छ।

कार्यक्रमको अन्त्यमा श्रीनगर डॉडारिथित पवित्र पारिलेयक वनमा भिक्षु अशोकको प्रमुख आतिथ्यत्वमा ज्ञानमाला भजन, पञ्चशील प्रार्थना, बुद्धपूजा कार्यक्रम सम्पन्न भयो। प्रमुख अतिथिले बुद्धधर्म तथा पारिलेयक बनसम्बन्धी धर्मदेशना गर्नुभयो। कार्यक्रममा धर्मचक्र बौद्ध युवा संघका अध्यक्ष महेशमान वज्राचार्यले धर्मचक्र महाविहारमा नयाँ ट्वाइलेट वाथरूम, खानेपानी ट्वांकी, बैसीन, रेलिङ् तथा विविध निर्माण कार्य सम्पन्न भएको जानकारी गराउनुहुँदै विहार निर्माण कार्यमा सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण महानुभावहरूलाई साधुवाद व्यक्त गर्नुभयो। साथै वहाँले धर्मचक्र महाविहार पाल्पाको राम्रो विहारमध्ये एक भएकोबताउनुभयो।

कार्यक्रममा बुडाकर्म व्रतवन्ध संघका अध्यक्ष चकोरमान शाक्य, धर्मचक्र बौद्ध युवा संघका संस्थापक अध्यक्ष अनन्तकुमार वज्राचार्य, संघका भू पू अध्यक्ष तथा पारिलेयक निर्माण समितिका अध्यक्ष राजेन्द्रमुनि शाक्यलगायतले मन्त्रव्य व्यक्त गर्नुभयो। संघका उपाध्यक्ष दिनेश बहादुर वज्राचार्यले स्वागत गर्नुभएको उक्तकार्यक्रम संघका सचिव वीरेन्द्रराज शाक्यले संचालन गर्नुभयो। कार्यक्रममा उपस्थित सबैलाई भोजनको व्यवस्था गरिएको महेश वज्राचार्यबाट जानकारी प्राप्त भयो।

एकमहिने धार्मिक कार्यक्रम सम्पन्न

९ मंसिर, तानसेन। धर्मचक्र बौद्ध युवा संघ तथा चुडाकर्म व्रतबन्ध संघको संयुक्त आयोजनामा कार्तिक ९० गते (कतिपुन्ही) देखि मंसिर ९ गते (सकिमिला पूर्णिमा)

महिनादिनसम्म विहारमा ज्ञानमाला भजन, पञ्चशीलप्रार्थना, बुद्धपूजा, समय-समयमा भिक्षु श्रद्धानन्द, भिक्षु सागरधर्म, भिक्षु कविन्दोबाट धर्मदेशना सम्पन्न भएको छ।

उपासक मोतिलालको सहश्र-चन्द्रदर्शन

९ मंसिर, ललितपुर। उपासक मोतिलाल शिल्पकार तथा उपासिका कृष्णलक्ष्मी शिल्पकारको सहश्र चन्द्र-दर्शन (निक्वःगु जंक्वः) को उपलक्ष्यमा उहाँहरूको सुस्वास्थ्य कामनासहित बुद्धजन्म-भूमि राष्ट्र नेपालमा शान्तिको कामना गरी भिक्षु महासंघबाट दिनभरि महापरित्राण पाठ सम्पन्न भयो। सोही

कार्यक्रमबीच नेपालका संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले करिब चारफिटको धातुको बुद्धप्रतिमा अनावरण गर्नुभयो । अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका महासचिव भिक्षु कोण्डन्यले महापरित्राणसम्बन्धी धर्मदेनशना गर्नुभयो । ललितपुरमा परिचित श्रद्धालु दाता, संस्कृतिविद्, वाद्यगुरु, समाजसेवी मोतिलाल शिल्पकारले जन्मदिनको उपलक्ष्यमा अनावरण गरिएको बुद्धप्रतिमा हाँडीगाउँस्थित नरःबुद्धविहारलाई प्रदान गरिने जानकारी प्राप्त भएको छ ।

नेपालका जेष्ठ अनागारिकाको निधन

१४ कार्तिक, स्वयम्भू । वर्तमान नेपालका सबैभन्दा जेष्ठ अनागारिका उत्तराको ८६ वर्षको उमेरमा निधन हुनुभएको छ । वि. सं. २००३ सालमा अनागारिका प्रव्रजित भई किण्डोल विहारमा लामो समय विताउनु हुने उहाँको पार्थिव शरीरलाई थेरवाद बौद्ध संस्कृतिअनुसार आनन्दकुटी विहारमुनिको थेरवाद प्रवर्जित दीपमा अन्तिम संस्कार गरियो । उक्त दाहसंस्कारमा भिक्षु, श्रामणेर, उपासक तथा उपासिकाहरुको उपस्थिति रहेको थियो । वर्तमान ने पालमा हाल जेष्ठताको क्रममा क्रमशः पहिलो अनागारिका माधवी, दोश्रो अनागारिका धम्मवती, तेश्रो अनागारिका ज्ञाणसीला रहनुभएको छ ।

ज्ञानकाजीको पुस्तक विमोचन

१२ मंसिर, काठमाडौं । मानव अधिकारावादी नेता पद्मरत्न तुलाधरले बुद्धविहार भृकुटीमण्डपको धम्महलमा आयोजित एक कार्यक्रमकाबीच "महिमा निष्पत्या मर्म न्वयपुया" नामक पुस्तक विमोचन गर्नुभयो । प्रमुख अतिथि तुलाधरले मोफसल बाहिरका ने वार ज्ञानकाजी शाक्यले नेपालभाषामा लेख्नुभएको कृतिको प्रशंसा गर्दै सो पुस्तकले ने पालभाषा साहित्यिक क्षेत्रमा थप योगदान पुर्याउने विश्वास व्यक्त गर्नुभयो ।

सोही कार्यक्रममा समीक्षक पूर्णकाजी ताम्रकारले १५ वटा लेख सहित ८८ पृष्ठको पुस्तकबारे समीक्षा गर्दै प्रकाशित

कृतिले नेपालभाषा साहित्य क्षेत्रमा नौलो आयाम थपेको चर्चा गर्नुभयो साथै नेपालभाषा एकेडेमीका चान्सलर चित्तरञ्जन नेपाली, नेपालभाषा परिषद्का अध्यक्ष पं. फणिन्द्ररत्न वज्राचार्य, पुस्तकका सम्पादक मदनसेन वज्राचार्यलगायतले शुभकामना मन्तव्य राख्नुभएको थियो । अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका महासचिव भिक्षु कोण्डन्यको सभापतित्वमा सम्पन्न उक्त विमोचन समारोहमा पाल्याली लेखक एवं गृहमन्त्रालयका पूर्व गृहसचिव ज्ञानकाजी शाक्यले पुस्तक लेखन तथा प्रकाशनबारे बोल्नुहुँदै सम्बद्ध सबैलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभयो । सो कार्यक्रमको संचालन शान्ता शाक्यले गर्नुभएको थियो ।

धर्मोदय सभाया ७२ त्वःगु बुदि हन

१९ मंसिर, धर्मोदय सभाया
७२ औ रथापना दिवस सप्तविधानुत्तर
पूजा याना: तःजिक हन। सभाया
धर्मानुशासक वज्राचार्य गुरु
फणीन्द्ररत्नया नेतृत्वय् १४८५ गुरुजु
गुरुमांजुषिणि पुचलं सप्तविधानुत्तर
पूजा व पाठ याना: बुदि हनेगु ज्या
ज्यू खः।

ज्याभूवलय् महासचिव
सागरमान वज्राचार्य सकसित
लस्कुस यासे धर्मोदय सभाया
स्थापनाया मूँखँ कनादिल।
सप्तविधानुत्तर पूजाया बारे

धर्मानुशासक फणीन्द्ररत्न वज्राचार्य विशेष प्रवचन बियाबिज्याःगु
उगु ज्याभूवलय् वरिष्ठ उपाध्यक्ष लक्ष्मीदास
मानन्धरं सुभाय् देछानादीगु खः।
अथे हे ज्याभूवलय् सहकोषाध्यक्ष निर्मला
कंसाकारं अमेरिकाय् च्वनाच्वपि थः
परिवारपिनिपाखे संकलन यानाहःगु राहत
रकम थुगु सभाया भूकम्पपीडित कर्मचारी
राजकुमार छुकायात न्ययद्वःदां (५०,०००-
) लःल्हात। अथे हे श्रीलंकां शाक्यमुनी
बुद्धया पवित्र अस्थिधातु नेपालय्
हयाबिज्याःम्ह गुरु खंगसेर दुल्कु
रिम्पोछेयात हना-पौ लःल्हायेगु ज्या ज्यू
खः।

(श्रोत : सन्ध्या टाइम्स, विह-पौ)

परित्राण पाठसहित विवाहको अर्धशताब्दी

२५ मंसिर, पोखरा। आनन्दकुटी विहार संस्थाका
कार्यकारिणी सदस्य उपासक जुजुभाई तुलाधर तथा आनन्दकुटी
विहार मिसा पुचःका कार्यकारिणी सदस्य उपासिका मंगललक्ष्मी
तुलाधर (कालोपुल) बीच विवाह भएको ५० वर्ष सम्पन्न हुने
उपलक्ष्यमा थेरवादी श्रद्धेय भिक्षुहरूबाट विशेष परित्राण-पाठ,
आशीर्वचन एवं मैत्रीपूर्ण शुभकामना प्रदान गर्दै धार्मिक
विधिपूर्वक कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ। बेगनास तालपरिसरमा
११ वटा परित्राण सूत्र-पाठसँगै धार्मिक विधिपूर्वक सम्पन्न
उक्त कार्यक्रममा काठमाडौंबाट १५ जना श्रद्धेय भिक्षुहरू
उपस्थित हुनुभएको थियो। अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका
उपाध्यक्षहरू भिक्षु धर्मगुप्त तथा भिक्षु धर्ममूर्ति, महासचिव
भिक्षु कोण्डन्य, कार्यकारिणी सदस्य भिक्षुहरू भद्रिय, निग्रोध,
सरणकर, पियदस्सी, यसरी नै संघसदस्य भिक्षुहरू चन्द्रगुप्त,
उपतिस्स, मेधकर, अशोक, पञ्जासार, समित, चन्दिमो,
धम्मानन्दहरूको समेत विशेष उपस्थितिमा उक्त कार्यक्रम
सम्पन्न भएको थियो भने सो कार्यक्रममा उपासक विजयरत्न
तुलाधर तथा मयजु रोशना तुलाधरबीच विवाह भएको २३
वर्ष सम्पन्न हुने उपलक्ष्यमा भिक्षुसंघबाट आशीर्वाद प्रदान
गरिएको थियो। यही आउँदो फागुन १२ गते विवाहको

अर्धशताब्दी अर्थात् सुवर्ण वर्ष पूर्ण हुने भएता पनि अग्रिम
आशीर्वाद प्राप्त गर्ने उद्देश्यसहित थेरवाद परम्पराअनुरूप
विशेष परित्राण पाठको कार्यक्रम तय गरिएको हो। साथै सो
कार्यक्रमलगतै फोखरास्थित बुद्धजीवनीसम्बन्धी रोबोटिक
म्युजियम, फेवाताललगायत पर्यटकीय एवं धार्मिक क्षेत्रको ३
दिने भ्रमण सम्पन्न भएको हो। धार्मिक भ्रमण टोलीलाई
रोबोटिक म्युजियम तथा ओशो साधना केन्द्रमा स्वामी ओशो
प्रमोद (प्राथमिक न्यौपाने) को समूहले विशेष स्वागत सत्कार
गरेका थिए भने अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका महासचिव
भिक्षु कोण्डन्यले धार्मिक मन्त्रव्य दिनुभएको थियो। जुजुभाई
तुलाधर परिवारले सम्पूर्ण भ्रमण व्यवस्थापन गर्नुभएको थियो।